

Інна ЗАБОЛОТНА (Київ)

ГІМНАЗІЙНИЙ ЩОДЕННИК ІВАНА КРИП'ЯКЕВИЧА 1903–1904 РОКІВ

З огляду на зростання пріоритетності біографічного фактору в сучасній українській історіографії великого значення набувають історичні джерела особового походження. У цьому плані надзвичайну цінність має гімназійний щоденник академіка Івана Петровича Крип'якевича – видатного українського історика ХХ ст., учня М. Грушевського.

Це джерело можна назвати унікальним серед джерел про життя та діяльність ученого (про існування інших щоденників І. Крип'якевича інформація відсутня). Щоденник не тільки висвітлює маловідомі сторінки біографії майбутнього вченого періоду його юнацтва, а й є відбитком ознак часу, в який був написаний. Він з'явився на хвилі народовського романтизму, яким була охоплена молодь Галичини, нового піднесення суспільного руху на початку ХХ ст. Незважаючи на те, що записи велись, в основному, регулярно, це джерело не можна вважати класичним побутовим щоденником. Маємо справу радше із записником наукових планів та ідей юного І. Крип'якевича, який на той час уже встиг визначитися щодо майбутньої діяльності, а саме: вирішив стати істориком України. Сам І. Крип'якевич про публікований щоденник пізніше писав: “Почав я списувати свій “пам'ятник” і там записував всякі плани майбутніх наукових робіт”².

Щоденник був покликаний сконцентрувати творчі пошуки юнака, допомогти не розгубити перлин його творчих задумів. Знаючи свою емоційність, певну розпорошеність уваги, І. Крип'якевич сам неодноразово вказував на практичне значення свого щоденника для самодисципліни: “... мені брак терпеливості; перекидаю ся з одного діла до другого і нічого не роблю... Мушу ся зреформувати!! Щоб не забути, спишу собі мої мрії і проєкти”³, “...будувів над собою контролю...”⁴.

¹ Родинний архів Крип'якевичів (РА Крип'якевичів). – Папка 324: Щоденник І. Крип'якевича (1903–1904) (“Мої гадки”). Див.: Архів Івана Крип'якевича: Інвентарний опис / Упор. Я. Федорук; наук. ред. І. Бутич, Я. Дашкевич, О. Купчинський – К.; Львів, 2005. – С. 166. У період, коли стаття готувалася до друку архів Івана Крип'якевича було передано родиною у Відділ рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України (*прим. ред.*).

² Крип'якевич І. Спогади (Автобіографія) // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві / Відп. ред. Я. Ісаєвич; упор. Ф. Стеблій. – Львів, 2001. – 8. – С. 86.

³ Щоденник І. Крип'якевича... – Арк. Ззв.

⁴ Там само. – Арк. 1.

Гімназійний щоденник, якому юний І. Крип'якевич зв'язав свої мрії і задуми (“...маю ся передкім виговорити...”⁵), проливає світло на світосприйняття допитливого гімназиста, допомагає реконструювати особистісно-психологічний портрет автора.

“Мої гадки” (назва щоденника) – це не просто думки, а конкретні плани, життєві орієнтири вже досить зрілої морально, ерудованої молодій людини. З огляду на юний вік автора, вражає його цілеспрямованість, чітке бачення свого місця в житті, а також стурбованість долею своєї вітчизни, полум'яний патріотизм. Поряд із романтизмом, спостерігаються рідко властиві людям такого віку сформовані переконання, несхитна воля і тверді наміри досягнути мети, почуття власної гідності й бажання “служити всіми силами Україні”⁶.

Щоденникові записи велися в гімназійні роки автора, період, який він вважав вирішальним у формуванні своєї української самоідентичності. З дитинства І. Крип'якевич був знайомий з українським народним побутом, фольклором, незважаючи на те, що виховувався у польськомовній сім'ї (рід Крип'якевичів походив з Холмщини), вчився у польських навчальних закладах. Дитячі роки майбутнього історика минули в подільському селі Великі Гнилиці, де його батько, Петро-Франц Крип'якевич, був парохом. Організуючи домашнє навчання дітей, батьки подбали про вивчення ними поряд з польською української мови. Проте найважливіша роль в опануванні нею належала спілкуванню з селянськими дітьми-однолітками. Саме українська мова, народні пісні стали паростками національного самоусвідомлення І. Крип'якевича в дитячі роки. Але своє національне і духовне пробудження він пов'язував з ІV львівською гімназією. “Хоч ми з братом знали українську мову і дещо літератури, звали себе русинами, та не мали ясної національної свідомості. Батько дбав більше про наш релігійний світогляд”, – писав І. Крип'якевич⁷.

Польська гімназія, як згадував пізніше І. Крип'якевич, давала ґрунтовну підготовку з різних предметів, прищеплювала необхідні навички систематичної праці. Лиш “надобов'язкові” години української мови, викладання українською мовою основ греко-католицької релігії (як і сам обряд) були поодинокими ознаками національної приналежності гімназистів-українців.

Вирішальне значення в національному пробудженні гімназистів відіграла боротьба львівських студентів за український університет. “Свіжим духом повіяло доперва при кінці 1901 р., коли то українська молодь зробила сецесії з Львівського університета. Тоді між Русинами ІV гімназії збудився рух народній: ми почули, що ми не лиш gente, но і natione Русини. Зачало ся від полемік з товаришами Поляками, дальше перестали ми говорити між собою по польски, що давнійше було в загальнім уживаню... на кінець прийшло яке-такое осьвідомлене”, – писав І. Крип'якевич⁸. Він вважав, що першорядне значення для зростання його національної свідомості в цей час мав вплив то-

⁵ Там само. – Арк. 6зв.

⁶ Там само. – Арк. 3зв.

⁷ Крип'якевич І. Спогади (Автобіографія). – С. 86.

⁸ Щоденник І. Крип'якевича... – Арк. 2.

варишів по гімназії⁹, насамперед таких, як С. Гасюк, Н. Церкевич, О. Надрага, С. Стецько та ін. Учні польських гімназій створили “Таємний кружок”, який мав свою бібліотеку, проводив збори, поширював серед гімназистів книжки і часописи, влаштовував Шевченківські вечорниці, аматорські вистави, в організації яких брав участь і І. Крип’якевич.

Проте, на відміну від товаришів, яких захопив вир політичних пристрастей, І. Крип’якевич ще гімназистом визначився з основним напрямом своєї діяльності, віддаючи перевагу науці, в якій вбачав основу майбутнього суспільства: “Я... задивляюся на жите студентськетрохи инакше, я[к] більшість наших товаришів – вони радо займають ся політикою, а наука їм “смердить” – я хотів бим, щоб наша суспільність основала ся на підставах правдивої науки (не на політиці), а до того треба ся забрати вже тепер”¹⁰.

Слід відзначити, що І. Крип’якевич виріс в атмосфері поваги до наукової праці. Як відомо, батько майбутнього історика, Петро-Франц Крип’якевич, був знаним вченим-геологом, доктором богослов’я.

Юнак визнавав, що на нього великий вплив мало Наукове товариство ім. Т. Шевченка. Щоденник свідчить, що І. Крип’якевич старанно опрацьовував видання Товариства, зокрема “Записки НТШ”, “Літературно-науковий вістник” тощо. Найбільше враження на нього справляли твори М. Грушевського насамперед, перші томи “Історії України-Руси”, “Хмельницький і Хмельницина”, “Розвідки й матеріали до історії України-Руси” та ін. Публіковані у виданнях НТШ матеріали, особливо українознавчого спрямування, стали ґрунтом наукових планів майбутнього історика, дали поштовх до його творчих задумів. Юнак мріяв працювати в НТШ уже з перших університетських років і стати його діяльним членом.

Прагнучи зробити свій внесок у науку, І. Крип’якевич, як свідчать записи щоденника, намагався долучитись до її надбань, поповнювати свої знання з різних її галузей. Він читав “Огляд руської літератури” Й. Застирця, планував перечитати “Б. Хмельницького” М. Костомарова, “Виймки з українсько-руської літератури”, “Вибір з української літератури” та “Історію Руси” О. Барвінського, “Бесіди про часи козацькі” В. Антоновича, “Dwa lata dziejów naszych...” К. Шайнохи, “Все-світню історію” В. Закшевського, праці Геродота, Платона, а також твори І. Котляревського, М. Шашкевича, Т. Шевченка, В. Стефаника, Б. Лепкого, О. Кобилянської, І. Франка, Г. Ібсена, Б. Бйорнсона, М. Метерлінка, Г. Гауптмана, Д. Бокаччо, А. Доде, Г. Сенкевича та ін.

Зі сторінок свого щоденника І. Крип’якевич постає як майбутній організатор науки. Прагнучи організувати Наукове товариство в гімназії, І. Крип’якевич визначає пріоритетні напрямки його діяльності: вивчення історії, літератури, української етнографії, мистецтва. Це ілюструє написаний ним “Статут Наукового кружка VII А класи IV гімназії у Львові”, складений за зразком Статуту НТШ. Юнак планує організувати наукові гуртки на місці майбутньої роботи, а також при Академічній громаді.

⁹ Крип’якевич І. Спогади (Автобіографія). – С. 86.

¹⁰ Щоденник І. Крип’якевича... – Арк. 53в.

Автор щоденника відзначається високою вимогливістю до себе, достатньою самокритичністю, відчуваючи разом з тим свої неабиякі наукові задатки: “Я маю таку нещасну вдачу, що до всього беруся в середині: не можу себе приневолити до систематичного студіювання чого-не-будь від початку. З мене будешось ген[і]яльного (sic), або зовсім нічо”¹¹.

Щоденникові записи І. Крип’якевича дають підстави зробити висновок, що уже в гімназійні роки він визначив основні напрямки майбутньої наукової діяльності: “Три головні напрями в моїй будучій діяльності: історія, штука, естетика укр[аїнського] народа”¹². Серед наукових зацікавлень юнака головне місце займала історія України.

Саме у гімназійні роки у Крип’якевича визріває намір стати істориком України. Не останню роль у цьому виборі відіграли шовіністичні випадки з боку вчителя історії поляка Р. Клеменсевича¹³. Зневага до українського народу, його історії викликала в юнака глибоку образу й обурення.

Патріотичні почуття породжували палке бажання бачити свою батьківщину на гідному місці в світі: “Хотів бим, щоби наша Русь-Україна стала найвисше зі всіх народів, щоби винесла ся над інших власними силами”¹⁴ і “Для чого наш нарід завсі[г]ди (??) був і є найбільш слабий в Європі?? Я мушу се питанє через жите розвязати!”¹⁵.

Свій біль і занепокоєння долею України юнак висловлює у “білому вірші”:

“Чому, Україно, все послідна ти
між народами усеї землі?
Чи твої сини такі підлі,
що вони тебе збавить не могли?”¹⁶

Прагнення бути корисним своїй батьківщині остаточно визначає мету життя І. Крип’якевича: “Хоч я вихований на-пів по польски і в польській школі, хочу служити всіми силами Україні.. Мі[й] головний намір і моя ціль на будучність стати правдиво ученим істориком”¹⁷. На рішення гімназиста стати істориком великий вплив справила і стаття І. Франка “Козак Плахта”, надрукована в 47-му томі “ЗНТШ”, який він взяв у бібліотеці Наукового товариства ім. Т. Шевченка¹⁸.

Готуючись здійснити свою мрію – стати істориком, І. Крип’якевич у першу чергу студіював праці М. Грушевського, що стали для гімназиста не тільки важливим джерелом поповнення його знань з національної історії, а й прикладом наукового дослідження та викладу історичного матеріалу¹⁹. Глибоко поважаючи авторитет великого вченого й усвідомлюючи брак власного наукового досвіду,

¹¹ Там само. – Арк. 14зв.

¹² Там само. – Арк. 17.

¹³ Крип’якевич І. Спогади (Автобіографія). – С. 84.

¹⁴ Щоденник І. Крип’якевича... – Арк. 3.

¹⁵ Там само. – Арк. 14.

¹⁶ Вірш І. Крип’якевича № 1.

¹⁷ Щоденник І. Крип’якевича... – Арк. 3зв.

¹⁸ Крип’якевич І. Спогади (Автобіографія). – С. 86.

¹⁹ Щоденник І. Крип’якевича... – Арк. 30.

І. Крип'якевич наважується листовно звернутися за методичними порадами до вже визнаного на той час історика М. Грушевського. Цей лист, на жаль, не зберігся, тому щоденникові записи з переліком запитань до видатного вченого є надзвичайно цінним джерелом щодо відтворення його змісту²⁰. Це підтверджує поштова картка-відповідь М. Грушевського в якій він давав практичні поради допитливому гімназистові, рекомендуючи простудіювати певні вітчизняні й зарубіжні праці, вказуючи на недослідженість XVIII і XIX ст., а також запрошував І. Крип'якевича на бесіду²¹.

Вже в юнацькі роки І. Крип'якевич визначив тематику своїх майбутніх наукових досліджень з історії. Серед основних історичних тем, які його цікавили, були козащина, насамперед Хмельниччина, історія Галичини, зокрема Львова і його околиць, Холмщини, Угорської Русі (Закарпаття). Історію України він збирався розглядати в контексті всесвітньої історії: “Требаби якось мудро вчити ся історії – буду лучив найважнійші факти історії – європейської з іст[орією] Русі...!”²². Мріючи стати істориком України, І. Крип'якевич мав намір також написати всесвітню історію.

Вивчення історії українського народу І. Крип'якевич не уявляв без ознайомлення з його культурною спадщиною, приділяючи першорядне значення вивченню українського мистецтва (“штуки”).

Захоплюючись етнографією, юнак мав намір вивчати народні вишивки, писанки, килими та інші предмети народного побуту. Щоденник відображає інтерес І. Крип'якевича до усної народної творчості, в першу чергу народних казок, пісень, колядок, коломийок, що мали стати предметом його наукового дослідження. Одним з головних напрямів своєї майбутньої діяльності І. Крип'якевич вважав вивчення народної естетики, зокрема її понять, принципів, характерних рис.

Значну роль у ознайомленні з національним культурним процесом І. Крип'якевич відводив історії літератури, що теж знайшло місце в його наукових планах. Він прагнув глибше вивчати і досліджувати українську мову.

З юності розуміючи виняткове значення джерел в історичному дослідженні, автор щоденника виразно постає як майбутній джерелознавець. Поряд із польовою, І. Крип'якевич прагнув зайнятися і едиційною археографією. Вже в юному віці І. Крип'якевич велику роль в історичному дослідженні відводив бібліографії, виявляв науковий інтерес до історичної географії, картографії, топоніміки, палеографії, археології, книгознавства, хронології.

Юнаком керували не тільки жадаба знань, а й дух просвітництва, що спонукав його самого до просвітницької діяльності, дозволяв бачити необхідність удосконалення роботи тогочасних гуртків “Просвіти”.

Щоденник є чи не єдиним джерелом, що підтверджує глибоку релігійність І. Крип'якевича і висвітлює його ставлення до церкви як інституції та розуміння

²⁰ Там само. – Арк. 12.

²¹ *Заболотна І.* Початок співпраці І. П. Крип'якевича з М. С. Грушевським // Український археографічний щорічник. Нова серія. – К.; Нью-Йорк, 2004. – Вип. 8/9. – С. 632.

²² Щоденник І. Крип'якевича... – Арк. 10зв.

ним її ролі в суспільстві. На новій хвилі суспільного критицизму і нігілізму щодо церкви юнак був переконаний у тому, що “нарід і Церква повинні разом йти!”²³.

Одним з наукових зацікавлень І. Крип’якевича була філософія, на основі якої він складає власну життєву філософську систему з чітко окресленими морально-етичними принципами, не обминаючи увагою і актуальні питання сучасності, зокрема місце особистості в мікро- і макросоціумі.

Отже, як свідчить щоденник, під час навчання в гімназії загалом сформувались науковівподобання І. Крип’якевича. Творчі задуми 18-річного юнака досить усвідомлені, завдяки його винятковій цілеспрямованості, в майбутньому були, в переважній більшості, реалізовані.

І. Крип’якевич став ученим зі світовим іменем, гордістю української історичної науки. Автор близько 800 наукових праць, він здобув широке визнання і славу як історик, культуролог, джерелознавець, археограф, фахівець із спеціальних історичних дисциплін, організатор і популяризатор української науки.

* * *

Гімназійний щоденник І. Крип’якевича зберігається в родинному архіві І. Крип’якевичів у папці № 324²⁴ (усі документи укладені в папках за тематичним принципом та більшість із них пронумеровані самим І. Крип’якевичем у 1960-х рр.). Публікований документ міститься в конверті з цупкого блискучого жовтого паперу, розміром 17,5×11,5 см, перев’язаному шпагатом. На титульній стороні конверта рукою І. П. Крип’якевича чорним чорнилом зроблено напис “1903–1904. Дневник і вагіа”, а на звороті конверта вздовж його лівого краю червоним олівцем зазначено час написання всіх документів, які загалом знаходяться в конверті – “1903–1907”.

У конверті, крім власне щоденника, містяться також деякі інші матеріали, як-от: оповідання про гімназистів 3 класу, аркуші кальки зі старослов’янським алфавітом та цитатами з “Євангелія” старослов’янською мовою, лист М. Грушевського від 1903 р.²⁵ тощо.

Окремі аркуші із записами, близькими до змісту щоденника (авторські вірші, “Статут Наукового кружка VII А кляси IV гімназії у Львові”, “Програма до збирання і студіювання нар[одних] вишивок”, деякі робочі нотатки), вкладені між сторінками або зразу після останньої книжечки щоденника.

Авторські вірші та “Статут...” написані чорним чорнилом на аркушах розміром 17×10,5 см і подаються в даній публікації після тексту щоденника.

Сам щоденник складається з п’яти окремих саморобних книжечок невеликого розміру (17×10,5 см), не скріплених між собою. Книжечки виготовлені

²³ Щоденник І. Крип’якевича... – Арк. 4зв.

²⁴ РА Крип’якевичів. – П. 324: 1. Спогади Ів. Петровича (1902–1911); 2. Аркуші спогадів про Університет 1905–06; 3. “Дневник і вагіа”. Див. прим. 1.

²⁵ *Заболотна І.* Початок співпраці І. П. Крип’якевича з М. С. Грушевським – С. 632.

зі стандартних листків паперу, складених вдвоє і зшитих чорною ниткою. Папір, на якому велися записи щоденника, – жовтуватий, гладенький, досить цупкий. Текст написаний, в основному, чорним чорнилом із вкрапленням записів олівцем.

Щоденник написаний своєрідним фонетичним правописом, т. зв. “желехівкою”. Записи велися здебільшого у формі нотаток, що значною мірою пояснює авторську пунктуацію. Автор, наприклад, часто ставив тире замість ком і крапок, у кінці речень не ставив крапку, виставляючи тире чи “...”, що мало означати незавершеність думки, натяк на можливість повернення до неї. Крім того, записи мали особистісний характер, часто робилися поспіхом, скорочення були призначені для самого автора і, відповідно, інколи зрозумілі лише йому.

Привертає увагу той факт, що спочатку текст щоденника писаний акуратним, старанним почерком, в той час як надалі це – нотатки, зроблені скорочено, для яких характерна велика кількість скорочень, наявність нерозбірливих слів.

Щоденник має авторську назву “Мої гадки”. Як свідчить помітка на початку джерела, І. Крип’якевич розпочав його вести у 1903 р., навчаючись у VII класі IV польської гімназії у Львові. Останні записи датовано 26 травня 1904 р. (можливо, з цього часу гімназист почав активно готуватись до матури (іспитів на атестат зрілості) та вступу на філософський факультет Львівського університету). Епіграфом до свого щоденника І. Крип’якевич обрав слова Т. Шевченка з поетичного твору “Не нарікаю я на Бога...”

За тематикою текст записів можна поділити на кілька логічних частин: дещо наївно-амбіційний вступ з викладом мети написання щоденника, далі – *curriculum vitae* до гімназійних років включно та основна частина – безпосередній виклад роздумів, спостережень, завдань, планів по датах.

При підготовці публікації по можливості було осучаснено пунктуацію пам’ятки для кращого розуміння тексту. Уніфіковано написання великих літер (*Річ посполита* → *Річ Посполита*), проте збережено вживання великих літер у назвах народів (*Русин, Поляк*). Скорочення розкриті у квадратних дужках, де ми намагалися зберегти авторський правопис (*священник* → *свящ[енник]*). У випадках вживання паралельних форм слів при розкритті скорочень вживається форма, найбільш наближена до сучасного правопису (*руський, руский* → *рус[ький]*). Не осучаснено вживання апострофа (на той час вживання апострофа не було унормовано: *румянний*, але з *’їзд*). Виправлення явних помилок, описок тощо зазначено у підрядкових примітках. Без застережень збережено авторські позначки та зауваження типу [!], [?], (?) тощо. Не коментувалися деякі слова і вирази, з поясненням яких виникли труднощі.

Під час публікації джерела було збережено всі особливості авторського правопису і стилю І. Крип’якевича, через що щоденник можна вважати не тільки історичною, а й мовною пам’яткою Галичини початку ХХ ст.

ДОКУМЕНТ

Арк. 1.

(1903)

Мої гадки

Орю
Свій переліг – убогуниву
Та сію слово: добрі жнива
Колись-то будуть
.....
Та посій ся не словами
А розумом, ниво!

Великі люди і генії світа списують деколи свої спомини і т[аке] и[нше] – я, мабуть, не геній, а все таки чоловік, і ся людська гідність дає мені цілковите право до списання моїх гадок. – Не роблю я сього для тебе, світе, – ти за малий, щоби мене поняти, бо я чоловік! – роблю се для себе самого, буду вів над собою контролю..

Передовсім коротеньке curriculum vitae. – Родив ся я 25 червня 1886 у Львові. Мої родичі о. Петро Франциск¹ і Олена з Заткаликів² Крипякевичі походять геть з Холмщини³; тому то я мушу дома говорити по польски... Наймолодші літа перебув я у Львові; тут був мій батько вперед сотруди-ником у св. Юра, потім заступником пароха у св. Петра і Павла. Десять ко // **Арк. 1.** до 1891. перенесли ми ся до Гнилиць Великих в Збаразькім [повіті]⁴, де **Ізв.** батько був через штири літа парохом. В Гнилицях навчив ся я руської мови від моїх ровесників, сільських дітей, головно Якова Заяця, сина тамошнього дяка, котрий тепердесь в Тернополи ходить до гімназії; ту навчив ся я з братом Львом також штуки читання та писання від Русина-учителя д[октора] Дмитра Пігута; по руськи зачав я читати доперва на другий рік – учителем був Поляк Суходольский, котрий дав мені також початки німецького. В році 1895. перенесли ми ся знов до Львова, де батько дістав катехитур упри IV гімназії⁵. До сеї гімназії перейшов я 1896 р., покінчивши IV клясу народньої школи ім. Марії Магдалини⁶ – і ту перебуваю до нинішнього дня. Ширший світ побачив я через вакації ріжних років, коли я бував в Сернах⁷ к[оло] Яворова⁸, в Шмиткові⁹ к[оло] Сокаля, в Станиславові¹⁰, а навіть 1897 в Одесі.

Гімназьяльний живот сходил мені через довший час зовсім монотонно – при книжці чи при забаві. (Читав я виключно майже балетристичні книжки польські). Свіжим духом повіяло доперва при кінци 1901 р., коли **Арк. 2.** то українська мо- // лодіж зробила сецесії з Львівського університета. Тоді і між Русинами IV гімназії збудив ся рух народній: ми почули, що ми не лиш gente, но і natione Русини. Зачало ся від полемік з товаришами Поля-

ками, дальше перестали ми говорити між собою по польски, що давнійше булов загальнім уживаню (й нині, на жаль, діє ся се між учениками низших клас), на кінець прийшло яке-таке осьвідомлене. Перший, що зачав говорити по руски, був, мабуть, тов[ариш] Олекса Надрага; він також, здає ся, перший вступив до тайного кружка студентського¹, який був довго перодо мною, якосином катихита, затаєний...; тепер тов[ариш] Н. * впливів ніяких не має (Р. S. на жаль, також й має!...)**, бо йому приписують більше крикунство, як щирю роботу – такий осуд за суворий, але таки троха й правдивий. – Правду сказавши, жадного товариша ліпше не знаю, але дам пару черт їх характера. Тов[ариш] Нестор Церкевич² – се мішанина дисонансів: сегорічним вечерницям Шевченка віддав ся з великим пожертвованєм – любить говорити на “хамів” – віддає ся цілою (?) ду-// шею танцям – рад-би завязати зі мною кружок науковий і взагалі піднести нашу суспільність через образоване – жиє в незгоді зі всіми товаришами – хоче вступити до театру – etc., etc., etc. Буде се сильна підпора нашої суспільности або піде цілком на марне. (Мушу над ним попрацювати – его натура має, либонь, багато спільного з мою). Симпатичним є мені дуже тов[ариш] Семко Стецько, головно задля того, що хоче посвятити ся історії, як і я; тепер великих надій на нього не кладу, але він ще виробить ся... (Се виражіне за надто протекціональне, а се моя гадка!). Мушу завважити, що він оден вміє говорити по руски, бо вийшов з під селянської стріхи. Тов[ариш] Євгеній Лефкий хоче йти на священика і, крім того, посвятити ся фізиці й математиці. Тов[ариш] Юліян Царевич іде також на священика. Тов[ариш] Ілярій Ілечко – дуже здібна голова; хоче йти або на техніку, або до війська, або на латину і польске – не дай Боже, щоби він пропав для нас, а то можливе, бо дома має занадто польске окружене (Кілько я ту пишу польонізмів!). З Поля-// ків вартий спімнення Юліюш Кляйнер¹³ (Kleiner^{***}) – **Арк. 3.** великий талант, найліпший ученик нашої класи й цілої гімназії.

Час обговорити професорів. Релігії вчить мене батько¹⁴ (латинників, пр[иміром], Гнатовский), латини – Стан[ислав] Романський, греки – Русин (сполучений чи з’австриячений) Ю. Дольницький, математики і фізики – В. Цісло. Проф[есор] історії Р. Клеменсевич, великий естет, залюблений в історії Польщі і Англії, аристократ; проф[есор] льогіки Мих[айло] Сірак (колись був, як мені казали, граесо-cath[olicus]!), історик, хоче побудити до більшого занятя предметом – сі два професори подобають ся мені більше, але найбільший вплив має на мене проф[есор] Еміль Пецольд (Petzold), учитель німецького, котрий мене, більше як всі інші, пхас до висших сфер; людина се така глибоко чутлива і цілком инша як пересічний чоловік, “інтелігентний”, ділає на мене дуже глибоко, йому завдячую се, що хочу бути чоловіком..

* Мабуть, маєть ся на увазі О. Надрага.

** Фразу “(Р. S. на жаль, також й має!...)” вписано І. Крип’якевичем між рядками.

*** У тексті помилково “Kleimer”.

Про що я не мрію!

Хотів бим, щоби наша Русь-Україна стала найвисше зі всіх народів,
щоби винесла ся над інших власними силами...

Арк. Хоч я вихований на-пів по польски і в польській школі, хочу служити
Зв. всіми силами Україні..

Мі[й]^{*} головний намір і моя ціль на будучність стати правдиво ученим істориком, при тім хочу посвятити ся філософії. Війду зараз в першій році університетських студій до Наукового Товариства Шевченка і там буду працював, кілька стане сил¹⁵...

Тепер хочу приготувити ся до сього завдання, але мені брак терпеливості; перекидаю ся з одного діла до другого і нічого не роблю... Мушу ся зреформувати!!

Щоб не забути, спишу собі мої мрії і проекти:

1) В Тов[аристві] Шевченка завести комісію філософічну

2) Як буду де на провінції професором (Перемишль, Коломия..), засновати Кружок науковий.

3) Поїхати до Турції за жерелами до історії відносин козацько-турецьких¹⁶.

4) Чи Кроніка псевдо-Нестора¹⁷ не поділена на глави з написями? //

Арк. 4. 5) Написати історію руського^{**} духовенства в Галицькій Русі за часів польских (v. polones^{***}).

6) Обіхати сільські церкви за архівальними жерелами до історії (на початок Серни і Шмитків).

7) Перешукати архів^{4*} костела в Милятині¹⁸, як який є.

8) Перешукати архив міський, де буду на провінції, і оголосити материяли в “Збірнику” мого Наукового кружка (пор[івняй пункт] 2).

9) Перешукати бібліотеку Костишинів і мого батька.

10) Питати ся в Кудерявцях¹⁹ і де будь за старими рукописями і т[аке] и[нше].

11) Збирати пісні, казки etc. народні. (Також пісні “американські”, як би була нагода).

12) Перешукати архів^{5*} і бібліотеку св[ятого] Юри і св[ятих] Пятниць (і инш[их] церкв[ів]).

28/III 1903

13) Написати розвідку про стиль Гуцульський, про поезію народню (числа, краски), про філософію народню (Чи о тім вже що писали?).

14) Засновати при Тов[аристві] Шевченка при секції іст[орично]-філософічній комісію для дослідів над рускою штукою (колись би можна

* У тексті помилково “міг”.

** Слово “руського” вписано над рядком

*** У тексті “porones”.

^{4*} У тексті було спочатку “архив”, потім “и” замінено на “і”.

^{5*} У тексті було спочатку “архив”, потім “и” замінено на “і”.

було написати історію на-// шої штуки...) або спонукати Товариство для дослідів штуки, як яке існує, до живійшої роботи (про таке товариство я ще не чув!).

-.-.-

В нашій народі бачу я тепер дві сторони, партії, чи як їх назвати – одна каже, що Церква обійдеся без народа (се є псевдо москвофіли “тверді” і цілком народно індеферентні, котрі бридять ся українством, бо бачуть в нїм лише атеїзм, радикалізм і т[аке] и[нше]), а друга голосить, що нарід може йти без Церкви (се більшість української інтелігенції) – після мене, нарід і Церква мають рівні права, нарід і Церква повинні разом йти!... Такою дорогою хочу йти в життю...

-.-.-

Ущасливити чоловіка дуже легко, роби, отже, других щасливими, хочби лише одним слівцем, поглядом..., хотяйби се було з твоєї сторони малою жертвою..

29/III 1903

-.-.-

15) Коли буде професором, піднесу на конференції, щоби в клясах завести більш // естетичне урядженє, і хоч в сей спосіб впливати на молоді уми; буду також при викладах історії показувати ученикам діла штуки, особливо руської

16) Требаби уложити енциклопедію чи лексикон, хочби лише річий, відносячих ся до України.

17) Як не існує ніяка історія всесвітна, требаби щось такого написати^{*20}.

30/ III 1903

-.-.-

Четвер, 2 цвітня 1903.

18) Написати студію 1) про філософію народню, 2) про філософію Шевченка

-.-.-

Наш двоижневик “Іскра”²¹ не подобає ся мені зовсім. З нетерпеливостю ждав я там чогось “конкретного”, що моглоби мене піднести – а там лиш крики на Церкву, уряд, професорів, шляхту і т[аке] и[нше]. Знаю я, що потреба нам вміти боронити своїх справ і прав, але ті всі оборони etc., що показують ся в “Іскрі”, такі убогі-нужденні. Чи не ліпше булоби давати щось більш наукового й то з науки української? Я (а почасти й Церкевич, котрому я частину моїх мрій передав) задивляю ся на жи-// те студентське трохи инакше, я[к] більшість наших товаришів – вони радо займають ся політикою, а наука їм “смердить” – я хотів бим, щоб наша суспільність основала ся на підставах правдивої науки (не на політиці), а до того треба ся забрати вже тепер. Хотів я з Церкевичом заснувати “Науковий кружок учеників VII а кл[аси] IV гімн[азіи] у Львові” (написав

* Пункти 15–17 написані олівцем.

я навіть – risum teneatis²² – для нього статут на подобу “Статута Наук[ового] Тов[ариства] Шевченка”) – але сей проєкт розвіяв ся якось – може, для того, що я не вмію ся взяти до річи – а до того нема часу... Коби то можна зреформувати ся “Іскру”! Але я знаю, що се неможливе – я стрібую поради тому на инший спосіб: пішлю пару науково-естетичних розвідок до нашої часописи (теми: народні пісні, їх світогляд, філософія й т[аке] и[нше] – зроблю се через Великоднісвятя) – до сего дам ще чемний лист (мусить він бути чемний, бо В[исокоповажаний] П[ан] Редактордивив би ся на мої праці кривим воком) й зверну увагу, що далеко практичнійше //

Арк. б. булоб, щоби студенти прислали розвідки до “Іскри”, що Редакція повинна нас до того заохотити [чую, що “заохотити” якийсь рутенський польонізм! ... Сумно се, що я не вмію своєї мови!] і т[аке] и[нше]. Такий лист виробив я вже перед двома* тижнями – мушу єго ще ошліфувати (!!)

і де-що змінити...

Церкевич дав мені проєкт, щоб написати “Прольо” на вечерниці²³ на другий рік – мушу над тим подумати, бо я сам мав вже такий плян, кілька місяців тому...

Перечитав я вже XXII–XXIII ч[исло] “Записків” Тов[ариства] Шевченка і переглянув Матеріяли і розвідки до іст[орії] України проф[есора] Грушевського²⁴. Гарні річи! В суботувіддам сі книжки – й поведу Церкевича перший раз до бібліотеки, може, й він займе ся живійше наукою, а мені так треба товариша! ...

Виданям Тов[ариства] Шевченка завдячую дуже багато і хочу колись бути дуже діяльним членом сеї інституції...!

Тепер не маю часу, пишу (по польски) про вплив українських пісень на Бо-// гдана Залеского²⁵ – маю се відчитати в клясі на першій годині

Арк. бзв. польского по святях – ой, як би я хтів, щоб се пішло як найліпше, щоб прославити “нашу думу, нашу пісню”!.. Возьму там трохи цитатів з наших пісень – хочу познакомити Поляків з нашими жемчугами... Боже, мені поможи!..

Напишу до “Іскри” статейку про звязь (...?) епічних творів народніх, наших дум, сербського Лазаря²⁶ і Гомера²⁷... Трохи о тім сказав я вже в** моїй прелекції...

Ой більше нам треба правдивої праці, як марних слів – а я марную час і папір – от слабість людского серця – але то мене підтримує – маю ся перед кім виговорити...

П’ятниця, 3 цвітня 1903.

19) Написати студию про “Сл[ово] о полку Ігоря” яко памятник філософічний XII в. (! можеб, зробити се для “Іскри”?)²⁸.

20) Чи не можна би завести в школах середних в VII і VIII-ій клясі викладів про штуку, естетику і т[аке] и[нше]? //

* У тексті перекреслене слово “кількома” замінено словом “двома”.

** У тексті “і”.

21) Требаби завести яке видавництво дешевих книжок (котребмістило Арк. коротші новелі, оповідання і т[аке] и[нше]), щось на взір Universal. Bibliotek'и. 7.

— . — . —

Духовенство наше повинноби більше (й то як найбільше й як най-глибше) студийоватизагальноєвропейську філософію, щоб, пізнавши добре основи нинішньої науки, могло ліпше боронити Церкви. Сьвященники повинноби більше жертвувати ся науці, входити в звязь з науковими товариствами (Тов[ариство] Шевченка..), щоб собі найти більше довіря й шаноби у української суспільности. Вартоби звернути увагу на філософічні студії питомців семінарії... (“Іскра” помістила статтю про досліди над новими розкопами в Вавилоні – і на тій основі перевертає (!) авторитет Біблії²⁹. Наші сьвященники повинноби ся з сим познакомити – коли не в жерелі в самім Вавилоні – то з католицьких й не католицьких розправ (бо такі мусять, преці, істнувати) і на основі студіївборонити правди... “Богословский Вістник”³⁰ – одинока, здає ся, // часопись церковна, мусить стати ся щиро народним!.. Він повинен стати ся осередкомжитя церковного – але йти з народом!.. Сьвященик повинен бачити в такім, пр[иміром], Франку не атеїста, але заблукану (поль[онізм]!³¹) вівцю...).

— . — . —

Комісія філософічна, яку я думаю колись завести при Тов[аристві] Шевченка, буде видавати, передовсім, клясиків-філософів (№ 1 Кант³²). Чи Франко написав що з філософії?

— . — . —

Хотівбим написати яку драму фантастичну або патріотичну. Епос придав би ся нам... Мрії..!

Вторник, 7 цвітня 1903.

Вчера був я перший (мабуть, і послідній) раз сего року в руськім театрі – На “Не ходи”^{**}, Грицю^{***} та на вечерниці...” – (ціни пополудні^{4*} були зн[и]жені – лиш 30 сот вступ на салю!). Вражіня більшого я не відніс – хиба зачав думати про мій^{5*} прольог на другий рік...

— . — . —

Нині був я у Костишинів (завтра їдемо на два тижні до Кудерявець до нашого саду!), застав дома лиш Мирона – по дорозі зди-// балисьмо (я Арк. йшов з Левком³³, як завсїгда,) до хлопців. Костишини зачинають тепер трохи більше займати ся політикою-не-політикою – я бесїдував з Ісидором і утвердив єго в українстві! Костишини почували себе завсїгда Русинами (хочби^{6*} для того, що дома говорять по руски), але ідеї українські були 8.

* У слові “Вістник” літеру “т” вписано над рядком

** У тексті “неходи” написано разом.

*** У тексті “Грицю”.

4* У тексті “пополудні”.

5* У тексті “міг”.

6* У тексті “чочби”.

для них темні (на жаль, є се у більшості духовенства і Русинів, тримаючих ся релігії взагалі) – вони більше стояли за Церквою – нарід для них був щось чуже... Я дуже легко показав Ісидорови дорогу, якою я йду, і з'єднав (поль[онізм]!) його для моєї ідеї нарід з Церквою, Церква з народом! ...Ісидор пояснить се, мабуть, братам, і так, може, добудемоїх для України! Левко сварив ся через дорогу з Геньом, але сварка до нічого не довела. Левко собі ще радити не вміє, але й він тут поклав свою цеголку бо визичив Костишинам дві розвідки “Просьвіти”³⁴: “Русь-Укр[аїна] і Московщина”³⁵ і “Соті роковини письменства руского”³⁶ – коби се було для сіх хлопців основою народньої роботи!.. Мушу їх познакомити ще ближше з “Тов[ариством] Шевченка”, що на мене такий вплив має – дай Боже, щоб з них були добрі робітники на нашім перелозі... //

— . — . —

Арк. В Кудерявцях маю написати (зглядно покінчити) “прелекцію” про **8зв.** Залеского, перечитати Оберона³⁷, перегризи дві дії з “[Die] Jungfrau v[on] Orleans”³⁸. Крім того, перероблю пісні народні з V т[ому] “Трудів” Чубіньського³⁹ і, може, напишу вже тепер розвідки про числа і краски в народній поезії (“Труды”*) і Ц том “Записків” визичив я в суботу в Тов[аристві] Шев[енка]. Левко взяв “Літературу” Застирця⁴⁰, Церкевич – 2 “Вістники...”. Що маю зробити з моїми розвідками, як їх напишу? Чи їх дати до “Іскри”, чи показати д[октору] Людкевичеві⁴¹ (Людкевич вчить мене руського – чоловік се дуже несмілий, здібний композитор, я хотів бим з ним вийти в ближші, тісніші зносини (чи се мені піде добре?). Я його вже питав о розправи над штукаю руською, особливо гуцульською [напише щось про те Шухевич в своїй “Гуцульщині”^{**42}], чи, може, схвати на ліпші часи? Мабуть, покажу Людкевичеви та пішло до “Іскри” (може, через Гасюка?!).

До Церкевича чую тепер якусь недовірчивість – він занадто хвійний (поль[онізм]!)⁴³. Може, найду повірника й приятеля в Ісидорі Костишині, а, може, й в Мироні? ... Чи не найліпше-б пійти за Ібсеном (“Ворог народа”⁴⁴): “Сей найсилнійший, хто сам стоїть!”

Другого чоловіка, такого як я, не найду... *** //

Арк. Кудерявці середа^{4*} 15. цвѣтня 1903. Вчѣра відіхала п[анна] Анна **9.** Мосєвич з своєю братаницею Зосею. Перша се женщина, що ся приближаю до сього ідеалу, який би я хотів бачити... – тиха, лагідна, розумна. Женщини повинні вчити ся, як й мущини – но не завсїгди для ступеня докторского але для вироблення собі ширшого погляду на свѣт. Царством, в яким вони повинні панувати, є любов – й то любов як найширша, все обіймаюча... (Кожда матір повинна ся все образувати, бо лише тоді зуміє

* У тексті “Триды”.

** У тексті “Гуцульщині”.

*** Після цього аркуша між сторінки щоденника вкладено “Статут Наукового Круга VII А кляси...” і замітки на окремих аркушах.

^{4*} Слово “середа” вписано над рядком

кермувати старшою дитиною (Petzold); син, пр[иміром], так довго шанує матір, як довго вона має над ним перевагу образования – потім вже трудно...). Панна Анна звернула на се увагу, що й звіря [тварь] повинно мати по сім життю якусь нагороду за свої терпіня в другім житю – так, мабуть, і є... (якийсь цитат з * с[ь]в[ятого] Павла – “тварь”).

– . – . –

Чи моя “дальша” сестра Марія Назаревич⁴⁵, яку я опізнав о минувших вакаций, не наближала би ся до моїх ідеалів...? Її очи! ...

– . – . –

Кождий чоловік** повинен собі утворити власну систему філософії, власний погляд на світ... Не диви ся на нічо чу-// жим воком!..

Арк.

...Світ такий великий, чоловік в нім нічо... Однак (поль[онізм]!) й він має свої дрібні обовязки повнити, щоби ся ставати чим-раз совершенішим... Коли одиниці стануть ліпші, то й цілий світ буде ліпший...

9зв.

– . – . –

Вся наука, в сім*** значіню, в яким ся її^{4*} уживає в світі “науковім”, се не ціль цілого рода людського – се лиш одна дорога, що веде до совершености! Не лише “учений” є і може бути совершений, але й кождий “простак”!.. (Женщина, пр[иміром], йти повинна дорогою любови – але чи лише любови?!).

– . – . –

Проекта робіт для комісії “філософичної(?)” Тов[ариства] Шевченка філософія народна, “Сл[ово] о п[олку] Іг[оревім]” яко памятник філософії XII в. (Ні мудрому ні горазду, ні птичю горазду суда божія не минути⁴⁶– v[ide] Грушевський “Іст[орія] Укр[аїни]-Р[уси]”), наші філософи схолястики.. (Народня філософія: казки, байки etc.).

Роботи естетично критичні: про звони, ліхтарі etc. – вишивки народні і їх відносини до народньої поезії (“чорним шовком вишивала”) – вишивки на кожухах, гуньках і т[аке] и[нше] – ініціяли (що о них вже писали??!). //

Справити собі апарат фотографічний – і фотографувати всякі діла штуки руської (і вишиванки...!) – зложити з того альбом і по “найдовшім житю” віддати його Тов[ариству] Шевченка

Арк.

10.

Бачив я в Кудерявецькій церкві образ Матери Божої, дарований чи “сотворений” через якогось сьвящ[енника] Іоана Фдерь (?)^{5*} (рік БШК⁴⁷)=^{6*}. Мушу йому придивити ся близше і відчитати підпис. – Написати щось про руську штуку церковну, який “причинок” до Miscellanea-ів⁴⁸ в “Записках”?!.

* Прийменник “з” вписано над рядком

** У тексті “чоловів”.

*** Слово “сім” вписано над рядком

4* Слово “її” вписано над рядком

5* “Іоана Фдерь (?)” вписано над рядком олівцем над перекресленим словом “Федора”.

6* Місце залишене для розшифрування арабськими числами.

Шукати по селі старих книжок, рукописий і т[ак]е] и[нше]! Підчас сьвят спитати Блавацького* різні казки...!

Як будувже на університеті, мушу з великою терпеливостю і увагою перечитати Грушевського “Економічний стан селян на Подністровіу галицькім в пол[овині] ХVІв.”⁴⁹ (Розв[ідка] І – се будедуже корисна вправа – треба ся учити, як люди думають!

Маю намір їздити по селах й переглядати архиви церковні за старими актами (в Кудерявцях вартоби, пр[иміром], розвідати ся за тим **Арк.** сьвящ[енником] Іоаном Фдерь (?)** – може, в Новоселцях⁵⁰, // де було дав-
10зв. нійше приходство в Кудерявцях?). При тім повинен я=мушу) глядіти за ділами штуки...

“Народ міркує все!”

Вчити ся – сповняти щоденні обовязки, не мріти!!!...

– . – . –

Требаби якось мудровчити ся історії – будулучив найважнійші факти історії європейської з іст[орією] Руси...! (1648 покій Вестфальський⁵¹ – і Хмельницький...).

– Мушу на основі писаних жерел списати історію мого ума...

– . – . –

Тяжко впасти у кайдани,
Умирать в неволі,
А ще тяжше – спати, спати,
І спати на волі –
І заснути на вік віків,
І сліду не кинуть
Ніякого..Однаково,
Чи жив, чи загинув...***

Кудерявці п'ятниця, 17 цвітня 1903.

Мушу уложити собі синхроністичний перегляд 1) історії всесьвітної з особливим узглядненем (поль[онізм]!)⁵² історії України, 2) літератури

* “О” вписано над рядком

** “Іоаном Фдерь (?)” вписано олівцем над рядком

*** Дещо змінені поетичні рядки із вірша Т. Г. Шевченка “Минають дні, минають ночі...” (1845):

Страшно впасти у кайдани,
Умирать в неволі,
А ще гірше – спати, спати,
І спати на волі –
І заснути на вік віки,
І сліду не кинуть
Ніякого..Однаково,
Чи жив, чи загинув!

(Уривок подається за вид.: *Шевченко Т.* Повн. зб. тв.: У 3 т. / Ред. кол. О. С. Корнійчук і ін. – К., 1949. – Т. 1: Поезії. – С. 310).

європейської з літ[ературою] руською. За основу може послужити шкільний перегляд синхроністичний Passendorf'a. //

Кудерявці субота, 18 цвітня 1903.

Арк.
11.

Дома маю: 1) навчити ся азбуки, а особливо, пізнавати числа (**А В Г Д**)⁵³; 2) переробити Історию літератури з “Виймків” Барвінського⁵⁴ (хронологія!); 3) переробити “Історию Руси” Барвінського⁵⁵ (хронологія*); 4) читати систематично “Граматику” Осоцького⁵⁶ – і “**а, б, в**” навчити ся...

Напишу, здає ся, до... проф. Грушевського щоб порадити ся, як вчити ся історії і археології і приготувити ся до університету⁵⁷.

Тепер кінчу “прелекцію” про Залеского, при тій нагоді нотую собі краски і числа народні. Числа є для мене більш цікаві – мушу їх перестудювати і напишу яку розвідку і пішлю, може, до проф[есора] Грушевського – Слави мені хоче ся!!! Люблю мріти!!

— . — . —

Від якогось часу бачу, що те, про що я думаю, люди передо мною вже думали – мої гадки находжу між гадками інших...

При факультеті теологічним повинні існувати семінарі, як при філософічним. //

Питомці малиб нагоду вправити ся в наукових справах теології** – а Арк. з того пішов би, може, пожиток (поль[онізм]!)⁵⁸ й для народа***. Пзв.

Кудерявці – неділя, 19 цвітня, 1903 – Воскресеніє Христово.

Чи не мож заложити у Львові яке товариство^{4*} св'ященниче, очевидно, в духу українським – народнім, котреб громадило львівських св'ященників, помагало їм в роботах наукових і т[аке] и[нше], щось подібно як Тов[ариство] Шевченка Органом його міг би бути “Богословский Вісник” (редагований в духу укр[аїнським]) – він мусів би давати періодично огляди літератури, взагалі, житя руського обговорювативсякі книжки і розвідки, передовсім^{5*}, що дотичать руської Церкви; св'ященники містилиб ту^{6*} свої статі історичні, філософічні etc. з всяких областей (штука церк[овна], сьпів, гебраїка – переклад с[ь]в[ятого] Письма ... апокрифи etc. ...). Св'ященники^{7*} мусіли-б однак тут стати вже раз на ґрунті чисто українським – писати навіть повинні фонетикою (преці се урядове письмо...!). Повинні ся тим заняти молоді св'ященники – мій брат, прим[іром], як-би пішов на св'ящ[енника], Костишини і т[аке] и[нше]. //

– Історики в Тов[аристві] Шевченка Грушевський⁹ (ціла Русь)^{8*}, Арк. Томашівський⁶⁰ (Русь під Польшою), Рудницький⁶¹ (?), Зубрицький⁶² 12.

* Слово “(хронологія)” вписано над рядком

** Слово “теології” вписано над рядком

*** Поданий абзац написано олівцем.

4* У тексті помилково “товавиство”.

5* Слово “передовсім” вписано над рядком

6* Слово “ту” вписано над рядком

7* У слові “св'ященники” другу літеру “н” вписано над рядком

8* Вираз “(ціла Русь)” вписано над рядком

9* У дужках – нерозбірливо написане слово, можливо, “гео[графія]”.

(духов[енство]?), Лотоцький⁶³ (дух[овенство]?), Галущинський⁶⁴, Целевич⁶⁵, Доманицький⁶⁶, Кордуба⁶⁷ (?), Коренець⁶⁸, Барвінський.

– В “Записках” Кружка наукового, який хочучи оснoвати де на провінції (перше мушу: 1) бути проф[есором], 2) бути на провінції, 3) най-ти людей), будо обговорював книжки руські, які там виходять, наукові книжки руські, що виходять в цілій гал[ицькій] Руси, (пр[иміром] “Записки” Тов[ариства] Шевч[енка]), всякі книжки, що мають звязь з місцем, де будусидів.

Мої статі історичні будуться відносили або до цілої Укр[аїни], або до того міста й его околиці, буду там публікував материяли архівальні, які найду в околиці⁶⁹ (перешукаю всі архиви, бібліотеки і публичні й, особливо, приватні). Очевидно, ніколи не зірву з Тов[ариством] Шевченка; маю надію, що воно буде мої заходи підпирало!..

– . – . –

Але перед всіми Кружками і розвідками стоїть ще страшна кара, та є Esel[s]brücke⁷⁰ – матура⁷¹!!!

– Грушевського листі питати: 1) як вчити ся історії; 2) які помічні науки (підручники!)*; 3) і як ся приготувати до університета; 4) чи варто з практичн[их] зглядів вчити ся арабськ[ої] мови; 5) цікаві, нерозв'язані питання; 6) ** .//

Арк. Кудерявці понеділок 20 цвітня 1903***

12зв. Мій брат пише також своє “писане”, читав мої “гадки”! Красна перспектива! Маю контролю а lá spitzel⁷²!

– . – . –

Чи хроніка Нестора не далаб ся поділити^{4*} на глави (се є, чи вже її автори її так не поділили)? На се наводить мене заголовок..^{5*} – його вважають всі за напись цілої хроніки, я брав-бим його за два заголовки..^{6*}

Колись мушу переглянути сю першу руску літопись – може, дасть ся що зробити.

– Проект перешуканю всіх архивів церковних в Галичині. Перші місця: I Кудерявці Новоселці, Милятин Старий⁷³ (і Новий!)⁷⁴ і Сіє – II Шмитків і Сіє – III Серни і Сіє, IV Рогізно⁷⁵ і Сіє, V Заруде і Сіє, VI Куликів⁷⁶, VII Лонцький⁷⁷.

– Записати собі, де старі Церкви. //

Арк. Кудерявці втoрник 21 цвітня 1903.

13. З братом вже я порозумів ся!!! Уууу!

* Слово “(підручники!)” вписано над рядком

** Під пунктом 6) слово написано нерозбірливо

*** Тут і наступні аркуші до запису “Львів 23.IX.1903” написано олівцем.

^{4*} Слово “поділити” вписано над рядком

^{5*} Пунктиром позначено місце для заголовка на 1,5 рядка.

^{6*} Слово написано нерозбірливо, після цього залишено місце для заголовків на 4 рядки.

Львів, четвер, 23 цвітня 1903.

Брат читав мої записки, пише такі самі – хоче стати священником (намір хиткий)⁷⁸ etc.

— . — . —

– Постановив я менше мріти, а більше взяти ся до практичної роботи – шкода часу.

– Нині відчитав я в школі* половину “прелекцій” п[ід] з[аголовком] “Wpływ** poezyi ukraińskiej na Bohdana Zaleskiego”.

– Сірак і Пецольд говорили багато красного.

– Від неділі зачну практичну працю над собою, після якого поділу годин – тепер ще благоденствую – бодай послідний раз.

– Колись на університеті будусобі списувати всякі праці і матеріали до історії України.. (“Записки”⁷⁹, “Вѣстники”⁸⁰, “Kwartaln[ik] Hist[oryczny]”⁸¹ і т[ак]е и[нше])...

– Грушевський поїхав до Парижа⁸².

Львів, неділя, 26 цвітня, 1903.

– Грушевський приїде 15. мая (Стецько).

– Мушу навчити ся угорської мови і зайняти ся історією Угорської Русси, // бо вона, мабуть, найбільш занедбана (поль[онізм]).

Арк.

– На Угорщині перегляну (sic!) всі бібліотеки публичні у Мункач⁸³ 13зв. etc., – вартоб також розвідати ся по архивах церковних за матеріалами до історії Угорської Русси – і між селянами.

– Угорської мови можу вчити ся з якого німецького підручника, і від якого “підфіцира” гузарів.

– Вартоб зайняти ся також історією Холмщини – матеріали v[ide]⁸⁴, v[ide], v[ide] (писти!).

– Тепер зачав я систематичну науку усього, що мені буде потрібне – цілий плян, звіти тижневні etc. подам пізнійше, мабуть, окремо. Часу, часу, часу!!!

– В найблизшій будучности на університеті і в Тов[аристві] Шевч[енка]^{***} маю намір зробити такі праці: 1) про Першу літопись (поділ); 2) матеріали до іст[орії] Холмщини; 3) матеріали з церковних архівів; 4) числа поезії народної і історія (може, ще перед університетом).

Львів, понеділок 27.IV.1903.

– Теми робіт історичних: 1) Холмщина⁸⁵. 2) Шляхта руська перед сполщенем у Річи Посп[олитій]. 3) Суспільне положенє священника за часів польских. //

– Метою цілого мого життя повинно бути: вистудийовати і вияснити Арк. 14. душу укр[аїнського] народа ві всіх періодах його життя – вести мене до сього має історія України, історія руської^{4*} штуки, студії про світогляд укр[аїнського] народа etc.

* Слова “в школі” вписано над рядком

** В тексті “Wpływ”.

*** “Тов Шевч.” вписано над рядком

4* Спочатку помилково “русською”, потім літеру “ю” виправлено на “ї”.

- На скільки мала вплив Візантія на світогляд(...?) нашого народу?
 - Історики повинні більшу увагу класти на пісні народні яко вираз думок народу – (схоже вже се робив Костомарів у своїм “Хмельницькім”?)⁸⁶.
 - На скільки свідомий був наш нарід в часах Хмельнищини?
 - Студіювати пісні на Україні, на Угорщині і в Галичині etc.* – що в них спільного, а що чужого – те, що спільне, можнаб уважати за характеристичне.
 - Чи нема відзвуків Хмельнищини на Угорщині?
 - Чи студії над** диялектом угроруським не причинили би ся до пізнання староруської мови? (быль etc.). [Се давніша гадка – тепер мене се не занимає].
 - Для чого наш нарід завсі[г]ди (??) був і*** є найбільш слабый в Европі?? Я мушу се питанє через жите розвязати! //
- 14зв.** – Студіювати угорські вишиванки, крашанки (може, і стиль угорський (різби), як де є, в горах особливо) – зрівняти їх з галицькими, українськими etc., що в них спільного, що свого, що чужого?
- Відносили Руси до Угорщини в Княжих часах перестудіювати!
- Львів, вторник, 28.IV.1903.
- Я маю таку нещасну вдачу, що до всього беруся в середині: не можу себе приневолити до систематичного студіювання чого-не-будь від початку. З мене будещось ген[і]яльного (sic) або зовсім нічо.
- (Львів, среда, 29.IV.1903.)
Львів, четвер, 30.IV.1903.
- Як буду вчив ся арабської мови, мушу перечитати а[рабською] м[овою] Коран – звідси міг би я, пр[иміром], для “Богословського Вістника” написати, пр[иміром], як дивить ся Коран на християнство – булаб се, очевидно, лише більш популярна статя, бо за Коран, мабуть, вже доста писали.
 - Плутають ся (?) мені по голові проекти на драми; не маю, одначе, тепер на те часу, може, пізнійше коли о тім подумаю (1) прольог: “Повстануть гори...”: Встаньте! etc. 2) Куку! 3) студент в трагедії, 4) сцена мовчання...)//
- 15.** – Як бим їхав на Угри, чи не добреб було взяти який лист і т[аке] и[нше] від нашого Метрополіта⁸⁷ до єпископа мункачівського⁸⁸
- Львів, 2 мая, 1903, субота
- Будуча комісія філософична Тов[ариства] Шевч[енка]^{4*} повинна обговорити терміни філь[о]софичні.
- Львів, 10.V.1903.
Я повинен перекласти Канта і інших філософів.

* Скорочення “etc.” вписано над рядком

** Словосполучення “студії над” вписано над рядком

*** Сполучник “і” вставлено над рядком

4* Вписано над рядком “Тов. Шевч.”

- Естетика народу укр[аїнського].
- Краски у народів словянських.
- Краски “Слова о п[олку] Іг[оревім]”, дум і теперішніх пісень укр[аїнських].
- Укладаю тепер віднош[е]ня красок після збірника Чубинського
- Зачав я писати прольог.
- Пишу що суботи, чого я навчив ся через тиждень – я поступив маленько.
- Образи старезні, знайдені в церкві сьв[ятої] Пятниці, мушу побачити (і Гр[ушевського] [спитати]!⁸⁹).

Львів, 14.V.1903.

- Образи, знайдені о. Василевским, я вже бачив – два з них будуть більшої варто-// сти – іменно ті, що мають вірменські написі (сьв[ятий] Марко і Матій) – я гадав, що се буде ще щось стариннішого – звичайно мрії! (О старинности одного ще образа могла би ще сьвідчити напись: Воведеніє в храм с[ь]в[ятої] Богородиц[и] – але чи така* форма є дійсно дуже стара і рідка?!).

– Приходить мені на думку** ще одна тема із народньої літератури як представляє ся мати в укр[аїнській] нар[одній] літературі і в інших*** літ[ературах] нар[одів] словянських (краски, числа, філософія – укр[аїнська] і словянська – заголовок пр[иміром], “Із студіїв над народньою поези[е]ю”).

– Требаби обіхати цілу Галичину й Угорщину та переглянути по церквах всі книги й почислити, на скільки яка книга була по Русі розширена.

– В Кудерявцях повинен понотувати собі колядки – і казки (від Главацкого).

Львів, 26.V.1903.

23.V. одержав я відповідь від проф[есора] Грушевського...⁹⁰

– На Угорщині все збирати – оглядати церкви etc. //

Написати біографію^{4*} кобзарів укр[аїнських] після зна[й]деня їх дум (я се трохи вже розслідив). **Арк. 16.**

– Ученикам моїм колись показувати діла руської штуки.

– Колись (? V) в “Книзі желань (?)” в бібл[іотеці] Тов[ариства] ім. Шевченка жадав я^{5*}, “Przegląd Filoz[oficzny]”⁹¹ і визичив сеї часописи.

Львів, 12.VI.1903.

– 10. VI був я на прогулці в Підгірцях⁹².

– Мушу написати розвідку про руські килими, про їх характеристичні мотиви і східні мотиви у них. Жерелом послужать східні килими, находячі ся в замку Підгорецьким⁹³ (й ще де??).

* В тексті “тако”.

** Словосполучення “на думку” вписано над рядком

*** Слово “инших” вписано над рядком

4* Слово “біографію” підкреслено хвилястою лінією.

5* Далі нерозбірливо рядок.

Розвідки про краски народні в теорії і в практиці (пр[иміром],) уклад красок в килимах руських – порівн[яти] зі східними!!).

– Маю на 21.VI приготувати відчит про “Сл[ово] о п[олку] Іг[оревім]” до Кружка⁹⁴.

Арк. 16зв. – Розвідка про мотиви у вишивках (etc.) на се-// лянській* одежі – (порівн[яти] й не-руські вишивки).

Четвер, 18.VI.1903.

– Розвідка про психологію(!), про псих[ологічні] погляди в “Сл[ові] о п[олку] Іг[оревім]”.

Неділя, 21.VI.1903.

– З’їзд руських проф[есорів] середних шкіл! Тов[ариство] руських проф[есорів].

– Науковий кружок в Н. _ _ _ _.

Понеділок, 22.VI.1903.

– В будучім кружку, крім розвідок істор[ичного], етногр[а]ф[ічного] etc. змісту – пр[иміром], розвідка про географію (або алфавет[на] спись) місцевостий якої части Галичини (пр[иміром], Покутя). Теперішні назви тих місцевостий!

– Назвища селян і їх етимологія (і народня і наукова).

– В Кудерявцях пир етнографічний etc.!

– Розвідка про відносини угор[ського] Ягайловича⁹⁵ до Русинів.

– Списувати матеріяли!

Четвер, 29.VI.1903.

– Розвідка “Вплив нар[одної] поезії (особл[иво] чисел)** на літописі козацькі”. //

Арк. 17. Середа, 1 липня 1903.

Розвідка: “Паралелізм в “Слові о п[олку] Ігоревім”.

– Молодеча краса в укр[аїнських] піснях.

– Три головні напрями в моїй будучій діяльності: історія, штука, естетика укр[аїнського] народа.

– Естетика і штука укр[аїнського] народа: спеціальні розвідки – порівняючі студії на полі естетики і штуки усіх слов[янських] народів (зглядно і европ[ейських]) – розсвітлене характерних цїх укр[аїнської] штуки й естетики.

– Вишиваня, килими, крашанки, різьба etc. в однім селі. – Орнамента.

Кудерявці 1 серпня 1903.

V[ide]: В якій формі війшла Русь в Кор[олівство] Польське в Люблинській унії. (Особистий поступок послів укр[аїнських] земель 1569^{***96}, Луцький трибунал⁹⁷).

– Жіноча часопись.

* У слові “селянській” літеру “и” виправлено на “і”.

** Словосполучення “(особл. чисел)” вписано над рядком

*** У тексті помилково 1696.

- V[ide]: Лиха Доля і Доля взагалі в укр[аїнських] нар[одних] піснях.
 – V[ide]: Душа, серце etc. в нар[одній] поезії (вона душу виринає із мого сердечка). //
- V[ide]: Естетичні частини: краса молодеча, стареча etc., коханець, **Арк.** батько-мати et[c.], брат-сестра*, порівняння-алегорії, симпатичні предмети, **17зв.** цвіти, дерев[а] (явір високий, кал[ина] червона, краски, штука матеріяльна (?) в поезії (вишивки) etc.
- V[ide]: Дослідувати впливи (звідки прийшов орнамент) в вишиванках etc. при помочи метрик, свід[оцтв] супружества etc. (а) в селі Кривняки, в) по за селом).
- V[ide]: Історія Кудерявець, Новосілок, Шмиткова, Серн etc. (зап[исі] на церк[овних] книгах, метрики, свід[оцтва] шлюбів, панські папери etc.).
- V[ide]: Зібрати легенди про архикн[язя] Рудольфа⁹⁸.
- V[ide]: Respublica Romana (Sallust[ius]: Catilina cap. 19 procul a r[es]-p[ub]lica = in Hispania⁹⁹).
- На ферії 1904 року.
- 1) Університет – виклади проф[есорів] ...
 - 2) Кудерявці (перед 15.VII) – досліди над вишивками (особл[иво], як пране-сушене біля – ходити часто по селі), збиране пісний і казок. Взяти, пр[иміром], “Труды”¹⁰⁰, перед тим перечитати яку розправу про вишивки etc., квестіонарі et[c.]. – або можна I V[olum]!
 - “Теорія красок” (ante).
 - 1) Списуване кр[асок] в порядку як в жерелах практ[ичної] вартости не має (хйба де більше кр[асок]). //
 - 2) Списувати після кр[асок]. (Поділ який?).
 - 3) Брати не лиш загальне число кр[асок] в жерелі, але і скількість **Арк.** **18.** получень з предметами (які кр[аски], з якими предм[етами] найчастійше).
 - 4) Звернути увагу на варіанти і кр[аски] при тім-самім предметі
 - 5) Що звертає увагу нар[оду], в яким полученю краски (червона калина, біла (?) береза
 - 6) ?? “темний, ясний, чистий, шовковий” etc.
 - 7) Чужі кр[аски]: “румяний” etc.
 - 8) Несимпатичні (жовтий?) і симпатичні кр[аски].
 - 9) Якого походження кр[аски]?
 - 10) Кр[аски] як підписи Tomporis¹⁰¹ (золото в “Сл[ові] о п[олку] I[горевім]”).
 - “Естетика” (ante).
- Порівняти ест[етику] теоретичну – в піснях etc. (сорочка вишивана, черв[оний] і чорний шовк; хату помела; чиста сорочка – і властиві поняття естетичні: чорні очі і брови а** біле лице etc.), несимпатичні краски і краса; порівняння, дробленне etc. і ест[етика] в практиці (килими, вишивки,

* Словосполучення “брат-сестра” вписано над рядком

** Сполучник “а” вжито у значенні “і”.

уложенскр[асок], взірці). Підклад загально-слов[янський] в потребі європейський.

- NB: На скільки в Шевч[енка] – змодифікована ест[етика] народня.
- Не впасти в не-ест[етику]!
- Ест[етика] в буденнімжитно: уложенєподушоқ сьвітлиця, стяжки дівчат, чистота, одіжа, неділя. //

Арк. 18зв. – “Прі[н]ципи нар[одної] ест[етики]” – Коляда у “Взорах поезії і прози” Лучаківського¹⁰² 149:

- 1) дрібність: вушка, хвостик;
- 2) ясність: зол[ота] грива, срібні підкови (NB “кинула зарю за небо*”, “Труды”);
- 3) ніжність, м’якість – кленові вушка, шовковий хвіст, тоненький etc.;
- 4) симетрія – три сторони, три верхи (NB: два явори, два голуби, три...);
- 5) чистість – як сніг біла сорочка

Кудирявці 10.IX.[1]1903.

V[ide]: Укр[аїнський] народ про сьпів і музику.

Aest[as]¹⁰³ 1904: 1) папір і оловці до дослідів над орнаментикою вишивків; 2) з бібліографії Левіцького¹⁰⁴ (vel[le]¹⁰⁵ іншої) виписати книжки церковні; 3) взяти цегол[и] на театр і марки Нар[одного] Комітету**¹⁰⁶.

– В найблизшій часі перечитати, крім нових “Записків”: 1) “Dwa lata dziejów nasyuch...”¹⁰⁷; 2) “Бесіди про часи козацькі”¹⁰⁸; 3) “Б. Хмельницький” Костомарова¹⁰⁹. Систематична руська лектура! – з польської лектура: “Quo vadis”¹¹⁰? і Естетику***. – Німецька.^{4*}

– В Коломиї в “Трудах”^{5*} Наук[ового] Кружка – зібрати коломиїки

– В Кудирявцях заложити Читальню “Просьвіти” – відчити і представлення. //

Арк. 19. – Від Стецька (vel[le] – ?) позичити “Іст[орию] всесьвітну”, Закржевський – Барвінський¹¹¹.

– Завязати Комітет до подвигнення Угорської Русі: 1) на Уг[орській] Р[уси] заложити Товариство в роді “Просьвіти” (з поч[атку] “практичні” книжки, потім і патріотичні); 2) представлення, відчити...; 3) Вартоби постарати ся о прихильників між визшим угор[сько]-руським духовенством Львів, 23.IX.1903.

– “Драма”: Книга – старик (юродивий)^{6*} – лісовики etc. – прочуте – Височан (?) – любов пісні-музики – викиди совісти – (лісовиків) бачить лиш юродивий). – 3 чуда – копанє могили: теорбан, камінь жорновий, меч, хрест і т[акє] и[нше].

* Словосполучення “за небо” вписано над рядком

** У тексті “комітети”.

*** Нерозбірливо слово.

4* Нерозбірливо слово.

5* Слово “Трудах” вставлено над рядком

6* Слово “(юродивий)” вставлено над рядком

– 1903/4 а) Навчити ся укр[аїнської] мови, б) здати матуру
– Підбите Британії Англьо-Саксонами (Zakr[z]ewski II. 10 стор.¹¹²) і
заняте Руси Норманами. Дві легенди (v[ide] пр[иміром], “Gesch[ichte] d[er]
Angelsaxen” Berlin, 1883

– Дати цеголки на укр[аїнський] театр З. Л.^{**}

Який статут Нар[одного] Дому^{113?} – etc.!

– Часопись на Угор[ській] Руси.

– Антольоґія філософів.

– Кулінарна штука, (пр[иміром], в Кудер[явцях]) нап[итати], пр[имі-
ром], Р-а (!). //

– Ро[го]¹¹⁴: жаль [ж?ль?] – жель etc.

– Ро[го]: Укр[аїнські] Р[усини] в церкві.

– Записки учит[ельської] гімн[азії].

– Листи естетичні (a la Kromer: listy z Krakowa¹¹⁵).

– Науковий кружок в N.: 1) Програми розвідок (б la в “Матер[иялах]
до укр[аїнської] етнол[ь]огії”¹¹⁶ і “Rocznik kółka tarnopolsk[iego]”¹¹⁷ і 2) “За-
писки” (хоч раз на рік).

Про наші хиби і блуди (v[ide] v[ide] якась поль[ська] праця “O pa-
szum^{***} naród”).

– In aest[as], 1904: Nauka śpiewu i okkarina (?)¹¹⁷

– (Убрати покій наш у Львові – мапа).

– Стенографія (від Галяса (etc.) купити)!

– По матурі (!) відкупити від Бачен[ського] Геродота (ліпше від Ігля
etc.!).

– Купити льоси на льотерию “Сокола”¹¹⁸.

– Цепухови(учит[елю] в Кудер[явцях]) і инщ[им] учит[елям] програму
етнограф[ії] і етнол[ь]ог[ії] – факти або розвідки.

– Вплив (!) (нар[одньої] поезії на Т. Шевченка пр[иміром], Вибір
гетмана і нар[одні] думи).

– Нар[одна] укр[аїнська] поезія і музика (ритміка?) нині, о “Сл[ові] о
п[олку] Іг[оревім]” – звязь? (Досліди лірників etc.). //

– Нар[одний] укр[аїнський] стиль (v[ide] “Читанка” І кл[яси] “Як дуб
став царем”)¹¹⁹. **Арк.
20.**

– Драма: Конфлікт між наукою а народом: (розкопки, пр[иміром]),
бабуся бере кости як амулети, пор[івняти] “Матер[ияли] до укр[аїнської]
етнол[ь]огії” I).

2/X [1]903 ante^{4*} Др[аматичні] теми: Львівське міщанство¹²⁰; (Казка
нар[одна] і її постаті; (Дорошенко Хмельницький).

* Далі рядок нерозбірливо

** Скорочення (криптоніми?) розшифрувати не вдалося.

*** Далі нерозбірливо 2 слова.

4* Вставлено на полі.

– Вплив Зах[ідної] Європи на Укр[аїну]: 1) Схоластика; 2) Ідеї лицарства і укр[аїнське] козацтво; 3) Політ[ико]-національн[і] поняття львівск[ого] міщанства; 4) Польонізація.

– Др[ама]: з сучасного життя – сцена сьміху двох “авгурів”. Др[ама]: ество сьпіву, смутку, прочути, радості etc.

– В вишивках etc. дослідувати не лиш поодинокі деталі, мотиви, але і получення, в яких вони знаходять ся.

– Гуманізм і ренесанс на Укр[аїні]. Ініціатори церк[овної] унії були під їх впливом?

Русини на чужих університ[етах] (Больонія, Фльоренція etc.).

– На університет[і] записати ся на початки укр[аїнської] (Кокоруд²¹), французьк[ої] і англ[ійської].

– Іст[орія] гал[ицького] Підгір'я та Карпатів – при помочі номенклятури, (пр[иміром], Акти, знайдені д[октором] Ноцом 1903 літо – означити походжене Гуцулів²² etc.). //

Арк. 20зв. Заголовки книжок – до Котляревського (або осібно в Галич[ині] та і дальше) – чужі впливи, поділ іст[оричної] літератури.

– “Перва літопись”¹²³ – чому “перва” – чи перед тим були літописі – чи, може, автор уважає єї первою “розумною” літописю – чи заголовок пізнійший?

– 2.Х.1903 лист до Гр[ушевського] в справі образів у св[ятих] Пятниць¹²⁴.

25.Х.1903 (i ante).

– Яке знач[іне] мають женщины в акті “Кн[ига] Город[ська] Луцкая 1569 л. 252-9” (цит. “Руслан”¹²⁵ ч. 221).

– Aest[as] 1904: переглянути “Діло”¹²⁶, “Записки”, вид[ані] Тов[ариством] Шевченка – “Зорю”¹²⁷ etc. – чит[ати] книжки.

– Купити на вакації яку бібліографію руську

– “Іст[орія] руської штуки” (і культури).

– Aest[as] [1]904: Чит[ати]: Szelağowsk-ogo “Hist[oria] kult[ury]”.

Культурні відносини між угор[ською] а гал[ицькою] Русию (звідки книги?) etc.

– Стиль іконостасів, церквів, образів (звідки?) на Угор[ській] Руси.

– На скільки й до якого часу (в яким часі)* угр[о]-р[уські] селяне et[с] чули ся руським[и]. //

Арк. 21. (25.Х.[1]903 дальше) – угроруське міщанство.

– “П. Мирний – як гуморист”, “Франко – сатирик”, “Женщина Кобилянської” etc.

Досліди в бібліотеках єпископских і – бесіди з єп[ископом].

Перечитати літературу іст[оричну] і літ[ературу] уг[ро] — р[уську].

Королі-царі в укр[аїнських] казках (світгляд укр[аїнців]!).

* Словосполучення “(в яким часі)” вписано над рядком

Порівняння (?) природи з чоловіком(поетом etc.) в нар[одній] поезії і у Шевч[енка].

Головна ціха поезії Шевч[енка], образ з природи на початку??

– “Викладані”-вишивані гуньки etc. коло Львова (etc.), чи не по боярстві? (А поль[ська], пр[иміром], szlachta chodaczkowa?)

– Угор[ська] Р[усь]: познакомитися з Комітетом угор[ської] прогульки, з Гнатюком²⁸ etc.

Угор[ська] Р[усь]*: зачинати – як гроші мої, люди: дневникар, адвокат etc. – тим часом прогульки наукові

– Угр[орусь]: заложити сьпівацьке тов[ариство].

– “Угроруські образки”.

– [“Кухарка-мати”]**.

– Бунт “Куручців” К. 1514 (Ів[ан] Запол’я) на угорській Русі¹²⁹ (v[ide] Salomon: “U[rkunden] im *** Zeitalter d[er] Türkenherrschaft”^{4*} – 1887).

– Розв[ідки] із укр[аїнської] літ[ератури] старшої і нов[ої]. //

– “Укр[аїнська] літ[ература] XV, XVI в.”

– “Турецькі мелодії подібні до укр[аїнських]” (Ів. Гржегоржев-**Арк. 21зв.** ский¹³⁰).

– Позбирати вістки про руську штуку (в актах, книжках, літописях et[c].).

– Вперед студії загально-европ[ейської] штуки.

– Студії народної штуки.

– Звістки, огляди, переклади укр[аїнської] літ[ератури] по чужих часописях.

– Шевченкове малярство в віршах а конкретне (!) малярство Шевч[енка].

– Ритміка Шевч[енка] і рим... (Людкевич і літ[ература] в “Rytmiка roesy”^{5*}. Колесси³¹).

– Плян – Уг[о]р[ська]-Русь (злож[ений] перед замітками висше^).

1) Друкарня (заложити, як нема) – [z. v[ide] “Вістник”, XVIII т.]^{6*}.

2) “Пропіди” руські et[c]. для сьвящ[енників]: а) поклик; б) оповістк[и], що вийшли et[c].).

3) Часопись (дух[овна] катол[ицька]) – етимольогія? – Руский.

1) Огляди політ[ичні] etc.; 2) додаток літературний: іст[орія] нової літ[ератури] і нар[одна] словесність – виїмки з давн[их] і найновіш[их] писателів; 3) подавати^{7*} бібліограф[ино] (: в Pol[sce] можна дістати №, а все замовляти);

* Словосполучення “Угор Р.” вписано над рядком

** Квадратні дужки у тексті

*** У тексті “in”.

4* У тексті “Türkenherrschuff”.

5* Далі нерозбірливо слово.

6* Вираз “[z. v. “Вістник”, XVIII т.]” подано в квадратних дужках

7* У тексті “подавити”.

4) огляди руськогожитя (Тов[ариства] в Гал[ичині]); 5) з початкулиш “осьвічати”, потім аналогії з угр[о]-русь[кого] житя (бесіди між собою; гімн[азия] руска), // заложити тов[ариство], мова руська по нар[одних]*

Арк. школах et[с].

22. 5) Заохочувати до збир[аня] етнограф[ічних] матеріалів (близші пояснення).

6) “Всюди роблять, чому ми ні!”

7) Складки etc. (навіть фікційно – малі квоти і похвала! [Хай хто говорить, що хоче]**.

8) “Свящ[енники] повинні по руски до народа – більший*** хосен”. “Проти пиянства най виступають etc.”

9) (Оголосити папські посланія, що їх Угри не допускають – як не дозволять, послати звістки до римських газет!).

10) Еп[ископське] благословене...

11) Заложити просьвітне тов[ариство] б la ”Просьвіта” (все в звязи з клиром і єпископ[ом]!).

12) Фонди від “Нар[одного] комітету”, спеціальні^{4*} від угроруських владик, висш[ого] клира (на просьвітні ціли...), від угор[ського] Міністерства просьвіти etc.

13) Перестудіюватиповстане “Просьвіти”, руських часописий...^{5*}

Руські студентина унів[ерситетах] в Больонії, Падві, Празі від XIII в.

– Угр[о]-Р[усь]: свящ[енники] самі між собою на празниках і соборчиках най щось роблять, по руські між собою...!

– Перекладати з англ[ійської], франц[узької], чеської, нім[ецької] мови... //

Арк. V[ide] “Textil Volkskunst b. d. Ruth” “Zeitschrift für ö[st]err[ei]chische”
22зв. Volkskunde^{6*}132.

– Руська нар[одна] штука в Гал[ичині] в нинішній добі – (мапа орієнтаційна).

– “Перша руська книжка з польонізмами”. Звідки польонізація – де мешкав автор. Інші книжки.

– На вакації (на село) [1]904 – пр[иміром] “Перша^{7*} літопись” і Грушівського “Іст[орія]”.

– В Кудер[явцях]: зміст збірки поль[ських] віршів – (характ[ерна] ціха: що любили – Рік?).

– У Івана в Кудер[явцях] (і в інших селян) які книжки? (Буквар чи Біблія?).

* “Нар.” вписано над рядком

** Вираз “[Хай хто говорить, що хоче]” вписано між рядками дрібними літерами у квадратних дужках

*** У тексті “більших”.

^{4*} Далі слово нерозбірливо.

^{5*} Текст після 13 пункту відокремлено горизонтальною лінією.

^{6*} У тексті помилково “Volkeskunde”.

^{7*} У тексті “певша”.

– Звідки прийшл[и] Пришляки [як ся звали]* й інші в Кудерявцях–хто “автохтон” – вишивки у “пришляків” а в “автохтонів”.

– Які турецькі джерела до козаччини etc. ...?

– Якою мовою, коли, рускі урядові письма і книжки?

– Послідна руська книжка (не-церк[овна]) в Галичині перед 1772.

– Літературу устн[ої] словесн[ости] і Шевч[енка] – пізнати!

– Орнамент молотівського срібла¹³³ а вишивки на плечах гуньок etc. //

– Розкопки (в Кудер[явцях], etc.).

– Чи острі, чи круглі форми характерист[ичні] для укр[аїнської] штуки?

– [“Вільні ритми” [Чутя!]]**.

– Політичні поняття львівських Русинів (перед й по Хмельнищині) [Вступ в церк[овних] книгах]**.

– Орнаментика друкованих книг XVII–XVIII, пр[иміром], ст. [Ставропігія]¹³⁴ – Які впливи (!) Від коли лат[инсько-] поль[ські] підписі “творців”? Чи яка руська літографія (!) була?^{4*}

– Заложити комісію для штуки в Н[ауковому] Т[оваристві] і [мени] Ш[евченка].

– Вишивки, килими etc.: є в них одиниця, з котрої творить ся цілість, пр[иміром], X, # – (мозаїка на малюване).

26.X.1903.

– Др[ама]: “Довбуш”: Прольог: Мати, Василько, Михалко (sic.) – оповіданє, [після народної казки, нар[одні] ідеали...]^{5*}.

– Хмельницький в очах слідуєчих поколінь, (пр[иміром], Милость Божа..., Вступи в книгах Ставропігії) від коли зачинає ся “обожанє” його.

21.XI.[1] 1903 (et ante).

– Як підписував ся Б. Хмельн[ицький] і ин[ші] гетьмани (“Dwa lata dziej[ów] nasz[ych]” Б. Хм[ельницький]): 1) Starszy z woj[skiem] zapor[ozskim]

2) hetman – ...)¹³⁵. //

– “Листи з перед 1000 літ”.

– Savoir vivre¹³⁶ в старій Руси

{ } звязь?

– Дослід savoir[і] v[iv]re нинішнього села...

– Упадок руського духов[енства] XVII? пр[иміром]? в.? – його ідеї! [Франко: “Ultra montes”¹³⁷].

* Словосполучення “як ся звали” вписано над рядком у квадратних дужках

** Словосполучення “[“Вільні ритми” [Чутя!]]” подано у тексті у квадратних дужках

*** Словосполучення “[Вступ церк[овних] книгах]” подано у тексті у квадратних дужках

^{4*} Речення “[Ставропігія. – Які впливи (!) Від коли лат[инсько-] поль[ські] підписі “творців”? Чи яка руська літографія (!) була?” подано у квадратних дужках

^{5*} Вираз “[після народної казки, нар[одні] ідеали ...]” подано у квадратних дужках

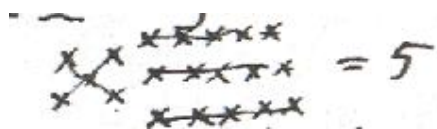
Арк.
23.

Арк.
23зв.

- Як прийняли гал[ицькі] Рус[ини] правлене Австрії 1772?
- Доки “руська шляхта” – яке число etc.
- Становище жєнщини на Руси, пр[иміром], XVI в.
- Народ[на] рим[а] і ритм – нар[одні] строфи, які роди?
- Яким робом стали ся прихильні Річі Посп[олиті] ті, що протестували проти унії 1569?
- Чи в Гуцулів, котрі не (??) уживають коний, не згадують ся кони в колядках etc. (походженне Гуцулів) – прилади – збруя (особл[иво] перекручені)*.
- Словесність одного села – сьвітогляд!
- Словар одного села.
- Дослідувати орнаментику книг, ініціали!
- Перерисовувати усякі орнаменти (для вправи etc.).
- Видати переписні листки з характерними родами руської штуки

(ініціали, ковтки Київ[ського] типа etc. //

- Арк.** – “Аллегорія” etc. на старій (et[c.]) Руси.
- 24.** – Др[ами]: теми: 1) Прості, філянтропійні обовязки (для родини, села) перешкодою ширших народ[них] діл – що вище: обовязки для рода чи “патрія”? 2) Наука і ширші погляди розривають родину. 3) Чи вітчина принесе щастє тому, хто задля неї кинув родини, (котресontra**). 4) Мужик сьвідомий не служить нар[оду], бо майно.
- Студ[ії] Ібзєна, Берасона¹³⁸ etc. ... і критику їх.
 - Др[ами]: сцени: як зади[в]люють ся внуки на діла*** дідів – через цілу іст[орію] руську – (згїрдно? Давнїйше розвяз[ували] всі квестії – тепер критицизм.
 - В “Просьвіті” Кудє[r]яв[ецькій] etc. викл[ади] о магнетизмі, (о подорожи Дан[ила] Мнїха¹³⁹), о козацтві і Шевч[енку] читати, о рїлі, заохочувати до науки гімн[азияльної].
 - Вишивки: орнам[ент] зложений з метричних однин:

Відносини Хмельн[ицького] до Молдавії (молд[авські] акти, описи подорожий).

- Угор[сько-] руські книжки (= літ[ература]) до XIX ст. і рух в XIX ст.
 - Сербсько- укр[аїнські] відносини¹⁴⁰ (до Сербії їхати? і акти).
 - Іст[орія], пр[иміром], покутського розбишацтва¹⁴¹. //
- Арк.** Уложєнеорієнтаційної карти галицької народн[ої] штуки: 1) Розіслати
- 24зв.** по руській Галич[ині] картки з запитом, які штуки в селі (До сьв[я]щ[ен-]

* Навпроти тези перекреслення навхрест.

** Далі слово написано нерозбірливо.

*** Слово “діла” вписано над рядком

ників], учит[елів], громади (війт або писар)); 2) Розпитати між студентами (селянами) руської гімназії...

– Іст[орій] вчити ся з мапою, іст[орій]* літератури також!

– Переклади з укр[аїнської] на польське (пр[иміром], “Земля”¹⁴² до Ронувди).

– Як писали листи на Руси (від початку) – Перестудіювати фантазію до “Л[ітературно-] Н[аукового] Віст[ника]”¹⁴³.

– Словар мови Котляревського, Шашкевича, Шевченка (картки слова і фрази).

– Aest[as] [1]904: 1) Вишивки; 2) Переклади; 3) Словар, пр[иміром], Котляр[евського].

– Крит[ичний] розбір, пр[иміром], I-ої доби творчости Шевч[енка] (біогр[афія] Левіцького¹⁴⁴)!

– Видати на Угор[ській] Руси: 1) Календар; 2) Хрестоматию творів укр[аїнських]; 3) в угор[скім] перекл[аді]**.

– Реформа “Вістника”: конче треба малюнків. Свобіднійший формат і уклад.

– “Як вчити ся історії”, пр[иміром], до “Молодїжи”¹⁴⁵.

– Др[ами]: народ проти народолюбця не розуміє його любови (злучити з темою: етногр[афічно]-археоль[огічні] досліди).

– 30. XI. [1]903***.

“Вел[икий] льох”¹⁴⁶ вплив романтизму? //

– Студіювати іст[орію] руської шляхти: 1) польоні[з]ація; 2) хлоп- Арк.
щене. 25.

Чи дійсно на Угор[ській] Руси не можна папських билей оголосити – Рекурс.

– Істор[ична] робота наук[ового] Т[овариства] і[мени] Ш[евченка] (від 1893?¹⁴⁷).

– Еп[ископ] (!): Послідний твердий – укр[аїнець]...

– Сатири (!): 1) Народець був малий – 1 за 10 робит[ь]; 2) усобицями погубило рус[ької] землі – фальсіфікат!

– З зібраних матеріялів села, околиці etc. розв[ідки] про естет[ику] нар[одну] (Підгіре а Поділе etc.).

– Порядок в Акад[емичній] Громаді¹⁴⁸ – лиш члени, “артист[ичне]” устроєне.

– У Шевч[енка] рим на 2 пляні, ритм чистий до сьпіваня, не до декля- м[ації].

– Як на Руси пис[али] листи: 1) розв[иток]; 2) фантазія.

– Культур[ний] вплив Руси на Румунію (“аристокр[атія] говорила по руски?”. Відчит Турбицького).

* Слово “іст.” вписано над рядком

** У тексті теза помилково під номером 2).

*** Запис за цей день зроблено синім олівцем.

– Популяризувати іст[орію], ест[етику] нар[одну], штуки etc. 1) як ведуть ся досліді іст[оричні]; 2) іст[орія].

– “Акад[емичній] Гром[аді]” видавати записки* – зглядні щорічні Альманахи, (напр[иклад], А[кадемічної] Гр[омади]** наук[ові]).

– Видати календар для інтелігенції.

– Звістки в актах про емігр[ацію] угор[ських] селян до Галичини і прот[и]. Назвища селян (Угрин...).

21. XII. [1]903 (et ante).

– Ad¹⁴⁹ “Молодіж”: 1) “Тартарін з Тараскону”¹⁵⁰; 2) співробітники Грушівський, Тамашівський, Франко, Студиньски[й], Лепкий, Пачовський¹⁵¹; **Арк.** 3) укр[аїнська] штука (із “Зап[исок]” Кліши). // 4) Бібліографія (і давн[і] **25зв.** книжки); 5) Складки (горячо!); 6) Спитати: чого хочуть, які статі; 7) Перед вакаціями: етнограф[ія]; 8) Постійно біограф[ію] новійш[их] письменн[иків] з пробами стилю (Кобилянська, Стефанік... Гавптманн¹⁵², Матерлінк¹⁵³. 9) Вводити в культур[ний] рух укр[аїнський] – то загірає (політика ні!); 10) *Savoir vivre*; 11) Спис дешевих книжок (катальог)^{***}, переписні листки etc.; 12) Ruskin¹⁵⁴ 13) Чи і для дівчат; 14) Богато статей – кождечисло цілість...

– Іст[оричні] оповід[аня] і попул[ярні] розвідки для “Просьвіти”.

– В Кудер[явцях] – Новос[ілках] аматор[ське] представлене а) силами інтелі[генції];) селян читальник[ів].

– Кождий читатель “Діла” най купить на місяць за 1 К[орону] книжку – сума? ет[с].

– Погляди Франка на літературу і штуку як спосіб оцінення його творчості.

– В “Ділі” etc. увага о ”bon ton”¹⁵⁵.

– Видати “*savoir vivre*”.

– “Псих[ольогія] вел[иких] людей”.

– При краск[ах] сист[ематизувати] картки як словар.

– Дослід[жувати] уклад словарів^{4*}.

Арк. – Унів[ерситет]: Сист[ематичні] студії всесвітної іст[орії]. // а) при **26.** виклада[х]; б) самостійно

– Нап[исати] “Бібліогр[афію]” історії Гал[ичини]¹⁵⁶, Уг[орської] Руси^{5*} etc.

– Купити німецькі мапи до іст[орії] (Греція, Рим маю^{6*}!).

– Що читав Шашк[евич] в бібл[іотеках] Оссол[інських]¹⁵⁷ і Унів[ерситета] (після реверсів, як є!)?

* Спочатку написано слово “календар”, яке автором було перекреслено.

** “А. Гр.” вписано над рядком.

*** Слово “катальог” вписано над рядком.

^{4*} Далі нерозбірливо два слова.

^{5*} У тексті помилково “Риси”.

^{6*} Слово “маю” вписано під рядком.

- Збирати матер[иял] до дослідів* нар[одної] штуки (і пані також), хоч би не мали бути друковані
- Перечита[ти] тижн[еві] хроніки Пруси в Варш[аві]...^{158?}
- На з'їзд гімн[азияльних] учит[елів] реферати: 1) як вчити іст[орії] в гімн[азії]; 2) виховане естет[ичне]: наука іст[орії] штуки і всіх літератур, філь[о]з[офії]...
- Відомости про гал[ицькі] і угор[уські] архіви.
- “Акад[емична] Гр[омада]” ogat[іо] satorica¹⁵⁹ (про лад.).
- “Кр. У Др”** переписка з угор[ськими] Рус[инами].
- Чи є яка карта нар[одних] в Галич[ині]. Наріче а нар[одна] штука?!
- В Празі (!) etc студіювати взаємини: проф[есор]-ученик.
- Союз жіночих Тов[ариств] і жін[оча] часопись!
- Унів[ерситет]: запис[ати] ся на нім[ецькі] виклади – читати по нім[ецьки]...
- Метод в гімн[азії]: найчастіше питати.
- Переклади на поль[ську] до*** //
- Катальог татової бібліотеки
- Чому нема виличавости богосл[ужін] у Львові^{4*} – нарід!
- Іст[орія] взаємин Угр[о]-Р[уси] з Галич[иною].
- Попул[ярні] викл[ади] з щоденної естетики (як ест[етично] уладити житє, греки^{5*}, Ruskin).
- Фільоз[офічний] кружок в “Ак[адемичній] Гр[омаді]” (іст[орія], літ[ература], етнограф[ія]).
- Франко в св[ітлі] власних поет[ичних] теорій.
- Вплив “Зап[исок] о Южн[ой] Руси”^{6*} Куліша¹⁶⁰ на думки і^{7*} поез[ію] Шевч[енка], [лист до Кухаренка]¹⁶¹ – “Лі[тературно]-Н[ауковий] Віст[ник]”^{8*}.
- Прогулька до Києва!
- Старі гроші і рідкі книжки наші до Архіва Товариства ім. Шевч[енка].
- Вчити ся рисувати.
- Вишивки: 1) хто вишивав, чи з другого села, може^{9*}, коли, після яких вірців, як довго; 2) чи давн[о] вишивали; 3) величина вишивки; 4) уложенєна подушці, пр[иміром], чи на ковнірі; 5) etc. v[іде] пр[иміром], збірник Косачевої¹⁶² etc.

Арк.
26зв.

* Слово “дослідів” вписане над рядком

** Відчитати не вдалося.

*** Далі нерозбірливо три слова.

^{4*} Словосполучення “у Львові” вписано над рядком

^{5*} Нерозбірливо слово.

^{6*} У тексті помилково “Риси”.

^{7*} Словосполучення “думки і” вписано над рядком

^{8*} Словосполучення “[лист до Кухаренка]–“Лі[тературно]-Н[ауковий] Віст[ник]” подано у квадратних дужках

^{9*} Словосполучення “чи з другого села, може” вписано над рядком

- В Тов[аристві] і[мени] Шевч[енка] заложити осібний збірник для штуки – (хоч на 2 роки один том...).
- 23.І.1904. По матурі най Костишини зроблять катальог бібл[іотеки] свого батька.
- “Коломийки – Distiche”¹⁶³
- }etc.
- “Листи з Рутені” //
- Арк. 27.** – В Куде[р]явцях] etc.* старину питати: образи, книжки, рукописи, одежа (сорочки вишивані), старі знаряди, посудина..
- В Куд[е]р[явцях] (etc.) хто “автохтон”, хто “пришляк”, питати ся і метрики etc.
- В Куд[е]р[явцях]: Іван Пришляк** et[с.] про школу учителів, науку.
- Збирати між “Холмщакми” оповід[и] про приїзд до Галич[ини], прийняте – послідні літа в Холмщ[ині] (перестуд[іювати] історію (друк[о-вану]) Холмщ[ини]).
- Програму до збирання орнам[енту] et[с.] роздобути (а потім попра-вити і узуповнити...).
- Любовна пісня в ріжн[их] часах на Русі (фант[азія]).
- Іст[орія] чудовногообраза М[атері] Б[ожої] в тумі с[ь]в[ятого] Сте-фана у Відні і подробиці його перевезеня.
- Чи була яка руська поетка в старині?
- Становище et[с.] жінки на Русі et[с].
- Бібліографія книжок друкованих в Коломії (Перемишли, etc.) – які друкарні – коли надрукована перша книжка в Кол[омії].
- Культурнідобутки козащини.
- Збирати старовину..... музей власний...
- “Із нар[одної] мудрости” перевіршовання.
- Катальог матеріялів до іст[орії] Холм[щини] в татовій бібл[іотеці].
- Збирати листи etc. Холмщаків..¹⁶⁴ //
- Арк. 27зв.** – Комедії і іст[оричні] оповід[аня] для діттих...
- Іст[орико]-популярні оповід[аня]-романи (для “Просьвіти”).
- Іст[орія] укр[аїнської] черни, її ідеали et[с].
- Наукове тов[ариство] сьвященників і богословів – і туди – Статут написати (у відділі прим[ірники]).
- Розумі ин[ші] сили Душі у Плятона (Федон сар XIII уюцспухнЮ, дйкбйшухнЮ, ’бндсейб кбЯ цспхзуЯт – сар. XIV дхнбмйт клйцспхзуЯт)¹⁶⁵.
- Видати нарис іст[орії] укр[аїнської] штуки (компіляція – з ма-люнками).
- Бібл[іотека] с[ь]в[я]щ[енника] Харламповича (?) – оповід[ав] Бол[еслав] Мальчинський¹⁶⁶.
- Бібліотеки – опис книжок (хочби кількох лише) с[ь]в[я]щ[енників] холмских.

* Скорочення “etc.” вписано під рядком

** Слово “Пришляк” вписано над рядком

- Бібл[іотека] Мирона Крип[якевича]¹⁶⁷.
- В Кудер[явцях] з учителем наука для [а]нальфабетів; виклади і нагороди.
- Назви Рус[ькі] і поняття о них в Польщі.
- “Сл[ово] о полку Ігор[евім]” – сатира на рутен[ську] – байдужність etc.
- Образи природи в укр[аїнських] піснях (лучать ся завсі[Г]ди з настроєм* чоловік[а]?)
- Народні рими (суть) коломийки
 - {
 - сердейки
 - }
- Імена селян в актах.
- Польський уряд
 - } а козаччина (Хмельниць[ина])
- Поль[ська] суспільність //
- Видати літограф[ичний] атлас до іст[орії] України (окремі мапи **Арк. 28.** також) і ин[ше].
- “Істор[ичний] кружок” при “Ак[адемичній] Громаді”!
- Замість дарунків на Коляду давати книжочки “Просьвіти” (не гроші!).
- Підручник до науки іст[орії]** всесвітньої літератури (1) форма поем; 2) зміст письм – (діяльог Гр[ушевського(?)], новелі Бокачія¹⁶⁸); 3) голов[ні] писателі etc.).
- Підручник до іст[орії] всесвітн[ької] штуки (з малюнками).
- Статистика неробства укр[аїнських] студентів (1) Т[овариство] і[мени] Шевч[енка]; 2) кольоквія і іспити (аби було); 3) балі і вечерки [нема гроший]***; 4) в бібл[іотеці] в зимі тепло, літом холодочок 5) опти-м[істично]: студ[енти] і панни, песим[істично]: старі і проф[есори]; 6) зазив до паннів “мудру реч а друковану з йменням і названням” – ...
- Народ[ний] Музей при Наук[овому] круж[ку] в N.
- Етнограф[ичні] музеї по головнійш[их] містах сх[ідної] Галичини.
- Збир[ати] писанки, вишивки, килими etc. (власний збір).
- Студії килимів: музей Дідушицьких¹⁶⁹.
- Наук[ове] тов[ариство] теольог[ичне] с[ь]в[я]щ[енників]^{4*} 1) Наук[о-вий] збірник; 2) практичний тижневник...
- До Н[аукового] Т[овариства] С[ь]в[я]щ[енників] і богослови-студенти! //
- Познакомлювати Европу з Укр[аїною] – огляди літ[ератури] і **Арк. су[с]п[ільно]-політ[ичні]** (перекл[ад] дум, пісень, літ[ературних] творів). **28зв.**

* Слово “настроєм” вписано під рядком

** Слово “іст.” вписано над рядком

*** Словосполучення “[нема гроший]” наведено у квадратних дужках

4* Далі нерозбірливо слово.

Кружок кожний якусь часопись періодично!* (особливо при подіях важніших).

– Звіти укр[аїнців] – із руху літер[атурного], бібліограф[ичного], товаришк[ого] – що чверть року, пр[иміром], [що 2 роки порівн[ювати]]**.

– Жертволюбність Русинів а инш[их] народів (в одн[ому] році, в кількох etc. ...).

– Кілько товариств і часописий в Галичині.

– Чи проф[есор] Гржегоржевский знав Драгоманова в Болгарії?

– По матурі: 1) систем[атично] і несист[ематично] студ[іювати] штуку і літературу европ[ейську] – 2) Поділити студії іст[орії] всесвітн[ьої] на унів[ерситеті] на 3 роки...

– Передплачувати “Reclams Universum”¹⁷⁰.

– Зажадати каталогів діл іст[орії] і до штук[и] в німецьк[ій] якій книгарни (compendium¹⁷¹ і хронольоґія!).

– Наукова робота поза Наук[овим] Тов[ариством] в р[оках]...

– Дослідж[увати] хрести і фігури по сільських цвинтарях (питати, котрі старі).

– Який старий цвинтар Кудер[явець]? – де перше ховали.

– Чи Куд[е]р[я]в[ський] гробар не находить старих річий на цвинтарі (обіцяти, що можебим купив). //

Арк. 22. II. 1904.

29. – Повісти іст[оричні]** для народа з малюнками. Теми із всіх околиць Галич[ини] (і Укр[аїни]) більш знаних і інтересних для народа (унів[ерситет], ярмарки? Підкамін¹⁷² etc.) так, щоб всі округи Галич[ини] змальовані...

– Іст[оричні] опов[іданя] для молодіжи “Бурсак”, “Із облоги Львова”, “Із життя письменників” etc.

– Козацтво в нар[одних] піснях і літописях а^{4*} в історії.

– Які погляди у літописців на (цілу) іст[орію] Укр[аїни]?

– Досліди іст[орії] і культури Галич[ини]

}!

Козачч[ини]

– По матурі передовсім учити ся укр[аїнської] мов[и] з словарем etc.

– В Гнилицях стіни мальовані на краях (з двора коліровим вапном – орнамент!).

– Драми для народа примітивні – пр[иміром], “Наталку полтавку”¹⁷³ перелищувати на гал[ицькі] відносини (не опера, але сьпіви е[tc].).

– 16. III. 1904.

– Др[ами] після інтермедіїв – драм[и] укр[аїнські]...

* Слово “періодично” написано великими літерами.

** Словосполучення [що 2 роки порівн.] в тексті подано у квадратних дужках.

*** Слово “іст.” вписано над рядком.

^{4*} Сполучник “а” вжито у значенні “і”.

– Атлас літограф[ичний], пристосов[аний] до іст[орії] Закржев[ського]. //

– Барв[інський] (і Семкович) – видає Н[ауковий] круж[ок] при Ак[аде- **Арк.**
мичній] Гр[омаді]. **29зв.**

– Які книжки наход[ять ся] в Кудерявцях (стан осьвіти).

– В Н[ауковому] Кр[ужку] Ак[адемичної] Гр[омади] період[ичні] звіти з лектури наук (і реценз[ії,]) (пр[иміром,] я: “Русские Клады”¹⁷⁴).

– М[и]то кождий член на засіданю мінім[ум] 2 сот. податку.

– В “Тов[аристві] прих[ильників] ук[раїнської] шт[уки]”¹⁷⁵ etc. потреби ілюст[р]ованої часописи!

– Спис[ати] всі опов[ідання] Блавацького (Каньовск[ий]¹⁷⁶, Рудольф).

– Оп[овіданє] о Каньовским (Іван Пришляк etc.).

– “Гал[ицькі] Каменярі”...

– Стиль буд[ови] угроруськ[их] церквів.

– Красші взори вишивок (народ[них]!) відбивати гектограф[ом] і між наряд...

30/III [1]907* і ante**.

Всякі записки – змісти, виклади etc. на окремих аркушах паперу (не в нотатках – зошитах). Вистарати ся о окладинки (власний виріб!).

– Відчити приготувати для селян і міщан з іст[орії], іст[орії] літ[е- ратури], фізики (магнетизм), географії (Америка etc. – і по ріжних місцях).

– Іконостас (?) козацький в селі N (?) [студенський]^{***} дослід.

– Н[ауковий] Кр[ужок] при Ак[адемичній] Гр[омаді] з Цегельським¹⁷⁷. //

– “Пишу повість”, ”Характеристика Рутенця”, “Іван Москвофілевич **Арк.**
Кацап” etc. **30.**

– “Шевч[енко] в своїх листах (а в поезиях)”.

– Переглянути зміст і форму^{4*} etc. “Віс[т]ників” п[ана] Доманицького^{5*178}, “Зорі” (...), “Житя і Слова”¹⁷⁹ etc. і реф[ерувати] “Лі[ітературно] Н[ауковий] Віс[т]ник” в Тов[аристві] прихил[ьників] літ[ератури].

“[Die] Gartenlaube”¹⁸⁰ – журнал европейский.

– Погляд на розвій літ[ературних] журналів.

Голоси читачів о реформі (“Богослов[ський] Віс[т]ник”) etc.

Кілько передплатників мала “Зоря” та “Вістн[ик]”.

– “Що дає гімн[азія]”. Лист отвертий^{6*} до “Учителя”¹⁸¹.

– Коломийки: Хм[ельницький] і Хм[ельни]щина; піп і с[ь]в[ящ]ен- ник];^{7*}; тюрма^{8*}.

* Дата наводиться на полі.

** Слово “ante” вписано над рядком

*** Слово “[студенський]” в тексті подано у квадратних дужках

^{4*} Словосполучення “і форму” написано над рядком

^{5*} “п. Доманицького” вписано під словом “Вістників”.

^{6*} Слово “отвертий” вписано над рядком і підкреслено пунктирною лінією.

^{7*} Далі одне слово нерозбірливо.

^{8*} Далі текст до кінця щоденника написано олівцем.

17/IV [1]904 i ante*.

– “Як мою книжку читали?”. Рут[енські] вірші.

– На мапі: Як зорганізовані Русь Галич[ська] (Полські каси) каси, читальні.

– Як пишуть іст[орию] (речення є з Груш[евського], пр[иміром], і як стилізувати материяли).

– Реформи іст[орії], г[ео]граф[ії], літ[ератури] русь[кої], нім[ецької] etc. – зам[ість] того іст[орию] культу[ри]... (З’їзд учит[елів] русь[ких] гімн[азій]).

– Доказати, що Кудер[явці] були самост[ійною] парохією.

– Образи, книги, різьба по церквах (пісня, Шематизм¹⁸²).

– Вежі волоської церкви а вежі... церкв[ів] в Італ[ії] (v[ide] Łozin-sk[i]¹⁸³).

– Власний музей етногр[афо]-іст[орико]-археол[огічний] (краски, вислід старовини). //

Арк. – Філософ[ські] поняття і міркованя на ст[арій] Руси (XVI в., XVII [в.]

30зв. від час[ів] гуманізма?: загальні; предислово до богослуж[е]бн[их] книг., (Сенека) etc.

– Які філь[о]с[офи] і твори ког[о] найбільш люблен[і] на ст[арій] Р[уси] (Сенека) – пор[івняти] з поль[ською] і гр[еко]-ц[ерк[о]в[ною] літ[ературою].

– З яких жерел та філос[офів], що в школах брали?

– “Предислово” книг церк[о]в[них] і св[я]тських ет[с.]: зміст, стиль, характер.

– “Звідки студ[іювати] руську штуку і її іст[орию]”, бібліографія etc. до “Діла”, пр[иміром].

– Бібл[іотека] о[тця] Кост[ишина] (і о[тця] Добрянського в Рогізах), з яких років книжки (до котр[ого] року)? etc.

– Ставропігія: які впливи видно із книг оглядом 1) теолог[ія], 2) штука, 3) політ[ика] etc.

– Орнаменти й ініціали в кн[игах] старих [форми в різних друкарнях]** 1) чи писали що о тім? 2) чи можна які мотиви до... ***. друк[арень] тепер?

– “Які були руські... друкарні?”

– “Рутен[ські] погляди на релі[гію]”.

– Кілько коштує друк (машини і дохід^{4*}) Н[аукового] Т[овариства] і[мени] Ш[евченка] – з уділів членів^{5*} заложити?

– В бібл[іотеці]-архіві метроп[олитів] ім[ени] Шепт[ицьких]¹⁸⁴ є образи, старші книги (“до штуки”), килими etc.?

* Дату вписано між рядками.

** Словосполучення “[форми в різних друкарнях]” подано у квадратних дужках.

*** Слово написано нерозбірливо.

4* Словосполучення “і дохід” написано над рядком.

5* Слово “членів” вставлено над рядком.

– Погляд на іст[орию] штуки (1) архітект[ура], 2) різьба et[c] евр[опейська] і укр[аїнська] – кліші у Німців і на Укр[аїні]?

– Пов[ість]: “твердий й учителеві; св. Русь-Укр[аїна]” et[c].

– “Ист[ория] угрорус[ской] лит[ературы]” – вказати на Укр[аїну] і Галич[ину]. //

– Географ[ичні] проходи з ученикам[и].

– Чи є який сонет в ст[аро]рус[кій] поезії?

– Які форми поет[ичні], строфи, метри (стоп*) на ст[арій] Руси.

– Літератур[у] читати з іст[орій] Укр[аїни], з евр[опейскої] літ[ератури] і клас[ичної] et[c]. в ст[арій] літ[ературі] Р[уській].

– Як книжки богослужбні доховалися до нині по сільських церквах – довідати сь за посередн[ицтва] митр[ополичого] ординар[ату] – 1) статистика, 2) з яких огнищ – друкарень йдуть книжки et[c].

– Антольоґія староруської лірик[и]?

– Церковний музей-архів [через м[итрополита] Шепт[ицького]**: всі парохії мають зложити старі книги, образи etc.

– Літературна– книгарська продукція в схід[ній] і зах[ідній] Галич[ині] в в[іках] XV–XVIII – коли перевага etc. – хто добірнійші книжки [раса-народ].

– Коли (доки***) переваги рус[ької] мови в уряд[ових] письмах руських земель (Галич[ина])?

– В котр[их] роках ст[арої] Руси: 1) найбільш[а] і 2) найцінніша друк[ована] продукція.

– Коли Ставропіґія найбільш[е] найліпш[их] книг в світ пустила? [що писали про те?]^{4*}.

– Видавати у Льв[ові] тижневн[ик] народни[й] по 4 сот. [Акад[емичний], Церк[овний]?]^{5*}.

– Історичні новелі з^{6*} укр[аїнского] життя ...

– Фільос[офічні] притчі в формі народ[них] казок. //

– Ст[аро]рус[ькі] учені вв. XVI etc.: про що писали, як великі письма; яка організ[ация] etc. учених, як взагалі “виглядали”. **Арк. 31зв.**

– Повісти для народа – форма і суть з казок нар[одних] [з ілюстраціями іст[оричними]^{7*}!].

– “З вакацій” – повість для молоді

– До “Univers B[i]b[lio]thek”^{8*} приготувати: “Сл[ово] о п[олку] Іг[оревім]”.

* У тексті помилково “стор”.

** Словосполучення “через м. Шепт.” наведено у квадратних дужках

*** Слово “доки” вписано над рядком

^{4*} Словосполучення “[що писали про те?” наведено у квадратних дужках

^{5*} Словосполучення “[Акад[емичний], Церк[овний]?” наведено у квадратних дужках

^{6*} Прийменник “з” вписано над рядком

^{7*} Словосполучення “[з ілюстраціями іст[оричними]” наведено у квадратних дужках

^{8*} Назву видання встановити не вдалося.

Коз[ацькі] думи; Франко; Стефаник etc.

– “Наші часи” – іст[орико-] культур[на] студія 1) що пишуть (соціологі*); 2) як живуть – як маленько зроблено! що читають молодіжні панни о чім говорять – вакації. Які напрями в дух[овній] сфері etc.

26/V [1]904**.

– Др[ами]: “Любов народна відводить від праці для людства Л[юбов] н[ародна] – чувство низше, перехідне, як кастовість etc. Нарід = товпа (contra!)

– Товпа потрібна до ширення ідеї, не лиш інтелігентні одиниці. Ідея сильна, як товпа зживе ся. Товпа консервативна, дурна, перешкоджає одиниц[ям] в стремл[інні] до ідеалів. Духов[на] аристократія - народ... Одиниця жертвою народа 1) річ неприродна; 2) одиниця буде жертвою, але лиш добровільно, не примушено. > Любов Рус[ина] з Полькою неможлив[а]. Два народа пруть на себе – одинці падуть.

Др[ама]: 1) що є нарід і любов до народа.

2) Пр[аці] з іст[орії] ширення національн[ої] свідом[ости] в Галич[ині]. //

Арк. 32. ? Видавати (тайно) друком по 2 сот. пісні etc. *** патр[іютично-]істор[ичного] змісту – пис[ати] в дусі простолюдя (Студ[іювати] пісню о цісаревій) Єлисавет[і]¹⁸⁵ etc. ...).

– Які памятки русь[кої] штук[и] у Льв[ові] в церквах і музеях – Польських і Руських (“Діло” – “ЛНВ”).

– Студію про Б. Лепкого [по вакаціях] 1905 р. в Виженці¹⁸⁶...].

– “Тип короля в укр[аїнських] нар[одних] казках”.

– Др[ами] іст[оричні]: 1) кн[язь] Василько сліпий¹⁸⁷, його брат і Ляхи, Пол[яки] і Рус[ини], 2) молоді народи пруть на себе...

2) Витошинські боронять незалежности – грамоти Льва¹⁸⁸.

– Перекл[ади] “Сл[ова] о п[олку] Іг[оревім]” (Максим[ович], Шевч[енко]¹⁸⁹ etc.): як виявив се поети[чний] талант перек[ла]дий, на що клали натиск.

– Виклади серіями (списати собі) в новій (філії) читальні “Просьвіти”, (пр[иміром], ул[иця] Шептицьких¹⁹⁰) – члени мають право до нагород, коли здають іспит з викладів (на камениці читальні – таблиця, на котрій постійно оголошення читальні).

– Назва “коломийки” коли і звідки?

– Чи булобможливе літ[ературно]-наук[ове] Тов[ариство] гімназистів публ[ичне] (іст[орія], літ[ература], етногр[афія] укр[аїнська], штука etc.).

– “Що писали в 1905, пр[иміром], році” (Климки, фейлетони^{4*} і часописі – напрями роботи (соціологія, література etc.).

* Слово “(соціологі)” вставлено над рядком

** Дату обведено кружечком

*** Слово “etc.” вписано над рядком

4* У тексті слово “фейлетони” перекреслено.

– Зробити собі* каталог нововіднайден[их] 1) літер[атурних] творів (не згаданих у Огон[овського], пр[иміром], і бібліо[графични]х), 2) іст[оричних] докумен[тів].

– Іст[орія] культ[ури] укр[аїнської] після території! (Карпат[о]рус[ької], гал[ицької] etc.).

– Староруська антолог[ія] – перевірявати чисто укр[аїнською] мовою.

– Купити гектограф від Vidy'a. //

– Видати переписні листки** з русь[кої] штуки 1) на своїм*** гект[о]- гр[афії]. **Арк. 32зв.**

2) або літогр[афії] (аркушами гектогр[а]ф[а] такими)

– Вчити ся рисувати пером до гектогр[а]ф[а].

– Збирати дати до теперш[нього] культ[урного] становища укр[аїнців] в Галичині (1) також Кацапів, Поляків сх[ідної] Гали[чини]

2) вийти в порозумі[є] з иньш[ими] Слов[янами]?]

(Товариства, вечерки, відчити etc.).

сума майна^{4*}.

– Які ідеали є, а які гинуть, і як живе сілськ[ий] народ? [оповід[ати], які гинуть, які є [ціс., сирітка, Америк[анські]¹⁹¹]^{5*}, вишивк[и], фабр[ичні] продукти.

– Др[ами]: Діє ся на вакациях, інтелі[єнти] мешкають у хлопів [хата: скриня гуцул[ська] мальована – меблі з міст et[с.] ...].^{6*}

1) віднос[ини] інтелі[єнції] до народа; 2) інтелі[єнція] міська а сілська; 3) Поль[ско]-рус[ька]; 4) Пр[иміром], збори о вибір посла – кінчать ся “Не пора” ухвали не переводять ся; 5) сьпівак сліпий – молод[ий] хлопець (Новосілки) – а) інтелі[єнт] не хоче дати милости (любов нар[ода] в практиці); б) слухач пісні (о Сирітці, пр[иміром]) – інтерес для нар[одної] поезії; 6) простий нарід, а інтелі[єнтів] одиниця: учитель, пр[иміром].

– Котра найстарша хата в Кудер[явцях] (стиль?).

– Др[ами]: оригінал-старорус (в добр[ому] знач[інню]) – теория старорус[ьких] князів-славян[ських] etc.).

– Чи були у козаків якісь приписи лицар[ських] гоноров, Savoig vivre які сліди є?

– По вакац[иях] взяти лекцію у о[тця] Бачинського

– Які впливи поль[ської] літ[ератури] на рус[ьку] в XVII в.

* Слово “собі” вписано над рядком

** У тексті “листки”.

*** Словосполучення “на своїм” вставлено над рядком

4* Словосполучення “сума майна” вставлено під словом “товариства”.

5* Словосполучення “[ціс., сирітка, Америк.]” наведено у квадратних дужках

6* Словосполучення “[хата: скриня гуцул[ська] мальована – меблі з міст et[с.] ...]” наведено в квадратних дужках

– Польска літ[ература]* з руськ[им] зміст[ом] у сх[ідній] Галич[ині] etc.
– Русь[ка] літ[ература] за Хмельнищини (вплив?).
– Купити русь[ку] бібліогр[а]ф[ію] (визич[ити] в Н[ауковому] Т[оваристві]
Ш[евченка]).

ВІРШ

І

15.V.1903.

– Чому, Україно, все послідна ти
між народами усеї землі?
Чи твої сини такі підлі,
що вони тебе збавить не могли?

ІІ

Скаже мені неоден з вас,
любі мої товариші:
він не поет ніякий
він хімерно пише,
ніякого риму в сіх піснях
ні ритму нема,
слова лиш поставив в ряди
й поетом бути хоче,
деж талан і кебета в нім
і вітхнене Боже е!...
Но я вам скажу всім,
любі мої товариші,
що кождий чоловік поет все є,
хотяй і віршів він не пише.
Бо в людській кождій душі
безмір поезії є
і кожде людськеє серце
пісень без ліку має,
і в кождій людині на сьвітї
вітхнене Боже е!

ІІІ

Коли побачиш чоловіка,
то знай, як дивиться на нього,
і не диви ся на зріст його,
на стать, на вбрання,
но на лице диви ся його
й в очах душі шукай.
І око тобі усю правду скаже,
хоч як би він її вкривав,
і око тобі усю душу покаже,
хоч він її нікому не показав.
Бо око огнем прекрасним лисне,
як радість в ньому є,
бо око в сльозі покаже
його смуток-сум увесь
і диким розпуки вогнем
воно тебе запече,
і вітхнене небесним промінням
в ньому ся одібе.
І хоч людина ся твоя
Душі, здаєсь, не має
лиш удиви ся у око її –
і там побачиш – душу.
І лиш вдиви ся в глубинь ока –
і небо там побачиш,
і узриш там зьвізди-жемчуги,
бо душа в сім оку є...

* Далі над рядком вписано нерозбірливе слово.

Статут

Наукового Клуба* VII А класу IV гімназії у Львові

§ 1. Цілю товариства є: плекати та розвивати науку і штуку в українській мові.

§ 2. До сеї ціли ведуть:

1) наукові студії

а) з фільології і етнографії руської і загально-європейської, з історії українського і загально-європейського письменства і штуки,

б) з історії, географії і археології України-Руси; а також з наук філософічних і правних;

2) відчити і розмови наукові;

3) удержане власної бібліотеки і користане з бібліотек публичних.

§ 3. Засідання відбуваються в означених днях, а предмет їх становлять:

1) розправи над науковими працями членів товариства;

2) обдумане тем до наукових робіт;

3) показане жерел наукових, якими могли би члени користуватись;

4) поясненя в наукових справах на запитаня членів.

§ 4. Товариство складає ся з членів звичайних і надзвичайних. Звичайним членом може бути кождий Українець-Русин, що належить до VII А кл[асу] IV гімна- // зії у Львові; надзвичайними членами можуть бути Русини-Українці, студенти інших гімназій або клас.

§ 5. Члени товариства обовязані:

1) іти солідарно з інтересами товариства;

2) мати найменше оден відчит на рік;

3) платити місячно означену суму на ціли товариства.

§ 6. Товариство** має право задля*** важних причин виключити члена товариства.

Іван Крипякевич
Нестор Церкевич^{4*}

2.IV.1903 р.^{5*}

СЛОВНИК РІДКОВЖИВАНИХ СЛІВ ТА ДІАЛЕКТИЗМІВ

Авгур – жрець у стародавньому Римі, *переносн. знач.* – людина, яка свої спеціальні знання перетворює на таємницю.

Альфаветний – алфавітний.

Анальфавет – неписьменна, неграмотна людина.

Вакації – канікули, перерва в роботі навчальних закладів.

* Слово “Товариства” замінено на “Клуба”.

** У слові “товариство” пропущене “-ар” написано автором над рядком

*** У тексті помилково “завля”.

4* Підписи виконані олівцем.

5* Дату поставлено олівцем.

Гектограф – копіювальний прилад для розмноження машинописного або рукописного тексту

Дневникар – газетяр.

Згідно – зневажливо, погордливо.

Згідно – порівняно, відносно.

Квестіонар – анкета.

Квестія – проблема, питання.

Кольоквія (колоквіум) – бесіда викладача із студентами з метою оцінки і підвищення їхніх знань.

Льоси – лотерейні білети.

Преці (мабуть, від “прецінь”) – все-таки, авжеж, між іншим, проте, зате, однак.

Пропіди (напевне, від “пропедевтика”) – вступ до курсу будь-якої науки, підготовчий вступний курс, викладений у стислій і доступній формі.

Реверс – письмове зобов’язання, гарантія чого-небудь

Сецесія – тут: масовий вихід українських студентів з Львівського університету в 1901–1902 рр. на знак протесту проти репресивних заходів польсько-шовіністичної адміністрації щодо організаторів студентських демонстрацій, які проводилися з вимогами надання українській мові рівних прав з польською у навчальному процесі і заснування окремого українського університету та їх перехід на навчання в університети Кракова, Праги, Відня.

Теорбан (теорба) – струнний щипковий інструмент, один із різновидів лютні.

Тум – гробниця.

Ферії – канікули

Хосен – користь, вигода.

Ціха – характерна риса, ознака, прикмета.

КОМЕНТАРІ

1. Петро-Франциск (Петро-Франц) Крип’якевич (19.X.1857 – 24.I.1914) – батько І. Крип’якевича, український греко-католицький священник, доктор богослов’я (з 1903 р.), автор праць з історії церкви, патристики, маріології.

2. Олена з Заткаликів (Олена Крип’якевич) (16.X.1855 – 17.III.1927) – мати І. Крип’якевича, походила з греко-католицького священницького роду. Її батько, о. Людвик Заткалик, був родом із Любліна (нар. у 1831 р.), мати – Софія Шулякевич народилась в Одесі у 1834 (1836) р.

3. І. Крип’якевич походив з роду спадкових холмських греко-католицьких священників. У Йосифінській метриці згадується прапрадід майбутнього історика – о. Іван Крип’якевич – греко-католицький священник с. Полкинь Ярославського повіту, що, за родинними переказами, був родом з Поздзяча Перемишльського повіту. Прадід, Михайло Крип’якевич, був також греко-католицьким священником Хмельку Білгородського повіту. Дід, Михайло Михайлович Крип’якевич, тривалий час був парохом у Горишеві Польського повіту Замостя. У зв’язку з посиленням русифікаторської політики і тиску на уніатську церкву після придушення польського повстання 1863 р. о. Михайло змушений був покинути Холмщину й емігрувати до Галичини, де незабаром помер. (Див.: *Крип’якевич І. Історія декількох священників родини Крип’якевичів // Україна: культурна спадщина...* – С. 143–151).

4. Гнилиці Великі – нині село Гнилиці Підволочиського району Тернопільської обл.
5. Приміщення колишньої IV гімназії – нині один з корпусів “Львівської політехніки” на вул. Професорській
6. У приміщенні колишньої школи Марії Магдалини тепер міститься загальноосвітня школа № 3 м. Львова (вул. С. Бандери, 11).
7. Серни (Сарни) – нині районний центр Рівненської обл.
8. Яворів – нині районний центр Львівської обл.
9. Шмитків (Шмидків) – нині село Сокальського району Львівської обл.
10. Станіславів (Станіславів) – з 1867 р. повітове місто на Передкарпатті. У 1962 р. перейменоване на Івано-Франківськ, центр однойменної області.
11. Тайний кружок студентський – таємний гурток учнів-українців польських гімназій, що керував студентськими справами, мав свою бібліотеку, постачав студентів літературою українознавчого спрямування.
12. Нестор Церкевич – з пояснень І. Крип’якевича пізніше скарбовий службовець у Західній Галичині. (Див.: Спогади. – РА Крип’якевичів. – П. 323).
 Степан Гасюк – з пояснень І. Крип’якевича пізніше лікар, помер від тифу в “чотирьохтисятку смерті” УГА. (Див.: Там само).
13. Юліуш Кляйнер (1886–1957) – пізніше професор літератури в університетах Львова, Любліна, Кракова, член Польської академії наук
14. Петро-Франц Крип’якевич з 1895 р. працював на посаді катехита (вчителя Закону Божого) у IV польській гімназії. Запровадив викладання греко-католицької релігії українською мовою наперекір адміністрації гімназії за підтримки консисторії, обладнав окремий кабінет з предмета.
15. І. Крип’якевич був членом НТШ (з 1905 р.), дійсним членом НТШ (з 1911 р.), секретарем його історичної секції (з 1920 р.), редактором “Записок НТШ” (з 1924 р.), головою історичної секції (з 1934 р.).
16. Хоча І. Крип’якевич займався козацькою тематикою усе своє життя, однак українсько-турецькі взаємини вивчав лише принагідно. Див., зокрема: *Крип’якевич І. Турецька політика Б. Хмельницького (Матеріали) // Український археографічний щорічник. Нова серія. – К., 2006. – Вип. 10/11. – С. 111–161.*
17. Очевидно, йдеться про “Повість временних літ”, одноосібне авторство якої ченця Києво-Печерського монастиря Нестора на час написання щоденника деякими вченими ставилося під сумнів
18. Нині села з назвою Милятин знаходяться в Буському та Городоцькому районах Львівської обл.
19. Кудерявці – село (нині Буського району Львівської обл.), в якому Петро-Франц Крип’якевич придбав ділянку землі із садом і будинком, що служили місцем відпочинку родини.
20. І. Крип’якевич був автором “Всесвітньої історії”, яка виходила із січня 1938 р. до серпня 1939 р. у видавництві “Українська преса” І. Тиктора у вигляді щомісячних “зшитків” (зошитів), яких мало бути 22. Видання, що закінчилося 20-м зшитком, було припинене у зв’язку з початком Другої світової війни і встановленням у Західній Україні радянської влади, яка підпорядковувала наукові видання власній ідеологічній концепції. Перевидання надрукованих зшитків і видання матеріалів до 2-х останніх, що збереглися у родинному архіві Крип’якевичів, упорядником яких став син історика – Роман Крип’якевич, було здійснено у 1995 р. Див.: *Антонів К. Всесвітня історія – українською // Культура і життя. – 1996. – Ч. 31. – С. 4.*

21. Найімовіріше, мається на увазі періодичне видання 1903 р., часопис української молоді “Іскра” під ред. П. Волосенката Л. Когута (1903. – Ч. 1–7). Хочав цей час існувало ще одне видання під такою назвою: місячник для української молоді під ред. А. Зеліба (Іскра. – 1903. – Ч. 1, 2; 1904. – Ч. 3).

22. *Risum teneatis?* (латин.) – чи втримаєтесь ви від сміху?

23. Учні-українці з усіх польських середніх шкіл у Львові влаштували Шевченківські вечорниці, під час яких ставили п’єси, як правило, з українського народного життя. І. Крип’якевич мав написати пролог до вечорниць.

24. Можливо, йдеться про матеріали і розвідки з історії України М. Грушевського що публікувались у зазначених томах “Записок НТШ”: “Примітки до історії козачини”, “Печатка м. Константина з Звенигорода”, “Хмельницький і Хмельницщина”, “Німецька дисертація про Хмельницького”. Можна припустити, що мається на увазі окреме видання М. Грушевського “Розвідки й матеріали до історії України-Руси” (Львів, 1902. – 196 с.).

25. Залеський Богдан Юзеф (1802–1886) – польський поет-романтик, родом з Київщини, головний представник “української школи” в польській літературі. Навчався у Варшаві, з 1831 р. – на еміграції, здебільшого у Франції. Написав низку поетичних збірок на українську тематику. “Duma o Kosinsky”, “Tarasowa mohyla” та ін. На зміст і форму багатьох поезій мали вплив українські народні пісні. Поезії Залеського, поряд із релігійним містицизмом, відзначаються описами української природи, ідеалізацією козацької минувшини і т. д.

Згадуваний у щоденнику реферат І. Крип’якевича “Wpływ poezji ukraińskiej na Bohdana Zaleskiego”, зачитаний у квітні 1903 р., зберігається у РАКрип’якевичів (П. 165).

26. Мається на увазі сербський героїчний епос (народні пісні, легенди) про князя Лазаря, якого у нерівному бою з турками на Косовому полі у 1389 р. було взято у полон і страчено.

27. Йдеться про епічні твори, насамперед “Іліаду” та “Одіссею”, легендарного давньогрецького поета Гомера (роки життя між XII і VIII ст. до н. е.).

28. Праці І. Крип’якевича, які б друкувалися в “Іскрі”, невідомі.

29. Мається на увазі стаття “Біблія і Вавилон”, опублікована під псевдонімом “Р. К.” у періодичному виданні: Іскра. – 1903. – Ч. 3. – С. 34, в якій автор розглядав деякі докази “проти божеського походження біблії і взагалі проти об’явлення”.

30. “Богословський вісник” – друкований орган католицького богослов’я, що виходив у Львові 1900–1903 рр. за ред. Д. Дорожинського

31. *Zabłąkany* (пол.) – заблуканий.

32. Німецький філософ Іммануїл Кант (1724–1804) мав значний вплив на формування історіософських поглядів І. Крип’якевича. За словами Я. Дашкевича, І. Крип’якевичу був близький “неокантівський методологізм з характерною для цього напрямку відмовою від вирішення гносеологічного питання про співвідношення історичних знань та історичної реальності” (Дашкевич Я. Іван Крип’якевич – історик консервативно-державницької школи // Україна: культурна спадщина... – С. 718).

33. Лев Крип’якевич – молодший брат І. Крип’якевича, 1887 р. н.

34. Йдеться про популярні видання українського культурно-освітнього товариства “Просвіта”, утвореного в 1868 р.

Пізніше І. Крип’якевич співпрацював з “Просвітою”, опублікувавши у 1907 р. статтю “Б. Хмельницький в Галичині” у збірці “Із великих днів”, а з 1909 р. систематично видаючи свої праці в її друкованих органах – “Письмі з «Просвіти»”, “Календарі «Про-

світі»». Товариство схвально сприйняло діяльність створеного І. Крип'якевичем у лютому 1908 р. студентського «Просвітнього кружка» при Академічній громаді.

35. Йдеться про історичну розвідку Л. Цегельського «Русь-Укр[аїна] і Московщина». (Львів: Просвіта, 1901. – 92 с.).

36. Можна припустити, що йдеться про видання: *Пачовський М.* Сотні роковини народного письменства Руси-України. Памяти І. Котляревського// Книжечка «Просвіти». – Львів, 1898. – Ч. 221–222.

37. Мається, мабуть, на увазі поема М. М. Віланда «Оберон» (1780) (повна назва: «Оберон, або клятва короля ельфів»).

38. Очевидно, йдеться про трагедію І.-К.-Ф. Шиллера (1759–1805) «Орлеанська діва», написану в 1801 р.

39. І. Крип'якевича цікавив, як видно, насамперед V том «Трудовэтнографическо-статистической экспедиции в Западно-русский край, снаряженной Императорским русским географическим обществом. Юго-западный отдел. Материалы и исследования, собранные действительным членом П. П. Чубинским в семи томах» (1872–1879), присвячений народним пісням.

40. Очевидно, йдеться про «Підручну історію руської літератури від найдавніших до найновіших часів» (1902) – працю українського греко-католицького священика, громадської культурногоспідаря, педагога, письменника, публіциста, дослідника історії, релігії Йосипа Застирця (1873–1943).

41. Йдеться про визначного українського композитора, музикознавця, фольклориста, педагога Станіслава Людкевича (1879–1980).

42. Йдеться про працю відомого українського етнографа, педагога, громадського діяча Володимира Шухевича (1849–1915) «Гуцульщина» (Львів, 1897–1908, в 5-ти томах, у «Матеріалах до українсько-руської етнології...»).

43. *Chwiejny (пол.)* – нестійкий, хиткий, непостійний, мінливий.

44. Мова йде про драму «Ворог народу» (1882) норвезького драматурга Генрика Ібсена (1828–1906).

45. Марія Назарович – родичка І. Крип'якевича по лінії бабусі – батькової матері.

46. Цитата зі «Слова о полку Ігоревім». Приблизний переклад: «Ні мудрому ні вмілому, ні птиці вмілій суда Божого не минути».

47. БШК – 1720 р.

48. *Miscellanea* (латин.) – «всячина», рубрика в ЗНТШ.

49. Йдеться про історичну розвідку М. Грушевського «Економічний стан селян на Придністровю Галицкім в половині XVI віку» (Жерела до історії України-Руси. – Львів, 1895. – Т. 1: Описи королівщин в землях Руських XVI віку. Люстрації земель Галицької й Перемиської).

50. Новоселці (Новосільці) – нині село Жидачівського р-ну Львівської обл.

51. «Покій Вестфальський» – мається на увазі Вестфальський мир, укладений 24 жовтня 1648 р., що знаменував закінчення Тридцятилітньої війни в Європі (1618–1648).

52. *Uwzględnienie (пол.)* – врахування.

53. Мова йде про цифрове значення кирилических літер.

54. Йдеться про підручники для українських народних і середніх шкіл українського літературознавця, історика, педагога, громадсько-політичного діяча, дійсного члена НТШ Олександра Барвінського (1847–1926) «Вибір з українсько-руської літератури», «Вибір з української літератури».

55. Мається на увазі “Історія Руси” в 5-ти частинах (1879–1884) цього ж автора.
56. Можна припустити, що йдеться про підручник для середніх шкіл “Грамматика руського язика” (1863, 1865, 1876) львівського мовознавця Михайла Осадця (1836–1865), виданий із збереженням етимологічного правопису але з опорою на народну мову Галичини. Можливо, мається на увазі “Руска грамматика” С. Смаль-Стоцького та Ф. Гартнера (1893), якою було офіційно запроваджено фонетичний правопис у Галичині.
57. Лист І. Крип’якевича до М. Грушевського датована травнем 1903 р. (Див.: *Збортна І. Початок співпраці І. П. Крип’якевича з М. С. Грушевським* – С. 629–632).
58. *Pożytek (пол.)* – користь, вигода
59. Грушевський Михайло (1866–1934) – видатний український історик, політичний діяч, з 1898 р. очолював НТШ, з 1895 р. редагував “Записки НТШ”, автор монументальної праці “Історія України-Руси”, що почала видаватися з 1898 р., та ін. ґрунтовних наукових праць.
60. Томашівський Степан (1875–1930) – визначний український історик, публіцист, громадський та політичний діяч, учень М. Грушевського пізніше – один із засновників т. зв. державницької школи в історіографії, дійсний член НТШ з 1899 р.
61. Рудницький Степан (1877–1937) – визначний український географ, засновник української наукової географії і географії України, дійсний член НТШ (з 1901 р.).
62. Зубрицький Денис (1777–1862) – історик, дослідник Галичини, зокрема Львова. Автор праць: “Rys historyi narodu ruskiego”, “Kronica miasta Lwowa”, “Історія Галицько-руського князства” (в 3-х т.) та ін.
63. Лотоцький Олександр (1870–1939) – визначний український громадсько-політичний діяч, письменник, публіцист, дослідник історії церкви, поборник автокефалії української церкви, дійсний член НТШ (з 1900 р.).
64. Галушинський Тит Теодозій (1880–1952) – церковний діяч, василіанин, історик церкви, публіцист, дійсний член НТШ.
65. Целевич Юліян (1834–1892) – педагог, історик, почесний член “Просвіти”, перший голова НТШ. Автор праць: “Чи булов Польщі не вільниче підданство?” (1880–1881), “Історичний причинок до нашої мартирології і рицарської справи” (1880), “Опришки” та ін.
66. Доманицький Василь (1877–1910) – історик, літературознавець, публіцист, громадський діяч. Автор праць: “Козаччина на переломі 16–17 ст.”, “Пісня про Нечая”, “Балада про Бондарівну” та ін., а також багатьох популярних брошур про Галичину і Буковину
67. Кордуба Мирон (1876–1947) – відомий український історик, учень М. Грушевського, дійсний член НТШ (з 1903 р.). Автор праць “Перша держава слов’янська” (ЗНТШ. – Т. 13), “Суспільні верстви та політичні партії в Галицькому князівстві до пол. XIII ст.” (ЗНТШ. – Т. 30–32) та ін.
68. Коренець Денис (1875–1946) – історик, педагог, активний діяч кооперативного руху. Автор праць на історичну та освітню тематику: “Зносини гетьмана І. Виговського з Польщею в рр. 1657–1658”, “Повстання Мартина Пушкаря”, популярних нарисів з історії України
69. У своїй науковій діяльності І. Крип’якевич велику увагу приділяв пошуку дослідженню і публікації архівних джерел, у т. ч. місцевих. Значна частина його розвідок була присвячена краєзнавству. Так, працюючи учителем гімназії у Жовкві поблизу Львова у 1929–1934 рр., І. Крип’якевич зумів поряд з педагогічною діяльністю налагодити наукову використовуючим місцевий матеріал, публікував статті з історії м. Жовк-

- ви, наприклад: Всячина (з історії Жовкви) // З минулого Жовкви. – Жовква, 1930. – С. 32–34; Картини з історії Жовкви // Там само. – С. 713; З історії Жовкви // Записки ЧСВВ. – 1935. – Т. 6. – Вип. 1/2. – С. 40–69. Історик готував узагальнену роботу про Жовківщину, про що свідчить наявність обширної підбірки матеріалів в РА Крип'якевичів (П. 125). Характеризуючи “жовківський” напрям досліджень І. Крип'якевича, його син Роман виступив з доповіддю “Богдан Хмельницький, Іван Крип'якевич і Жовква” на конференції, присвяченій 400-літтю з дня народження Б. Хмельницького 1995 р.
70. Esel[s]brücke (нім.) – “ключ”, шпаргалка.
 71. І. Крип'якевич склав “матуру” у червні 1904 р.
 72. Spitzel (нім.) – шпик, шпигун.
 73. Мабуть, йдеться про с. Милятин сучасного Городоцького району Львівської обл.
 74. Йдеться про с. Новий Милятин сучасного Буського району Львівської обл.
 75. На території сучасної Львівської обл. населені пункти з подібною назвою є в Жидачівському районі (с. Рогізне), Самбірському та Яворівському районах (с. Рогізно).
 76. На території сучасної Львівської обл. населені пункти під назвою “Куликів” знаходяться в Жовківському та Радехівському районах.
 77. Незрозуміло, що саме І. Крип'якевич мав на увазі. За спогадами І. Крип'якевича, Людвик Лонцький – “тіточний” брат матері майбутнього історика – був одружений із сестрою Петра-Франца Крип'якевича Агнетою. (Див.: Україна: культурна спадщина ... – С. 85).
 78. У майбутньому Лев Крип'якевич дійсно став священиком.
 79. Очевидно, маються на увазі “Записки НТШ”.
 80. Мабуть, йдеться про “Вістник Народного Дома” – місячник москвофільського спрямування, що виходив у Львові (1882–1914, 1918–1919, 1921 і 1924 рр., ред. П. Свистунта ін.).
 81. Мається на увазі часопис “Kwartalnik Historyczny, organ Towarzystwa Historycznego”.
 82. Йдеться про поїздку М. Грушевського до Парижа в 1903 р., куди він виїжджав на запрошення керівництва “Російської високої школи суспільних наук в Парижі”, щоб прочитати курс української історії у квітні–травні того ж року. Як відомо, ця поїздка справила надзвичайне враження на історика. Знайомство з французькою соціологією значною мірою вплинуло на історіософські погляди М. Грушевського. Див.: *Пріцак О. Історіософія Михайла Грушевського / Грушевський М. Історія України-Руси. – Т. 1. – К., 1994. – С. LVII–LIX.*
 83. Мункач – Мукачеве, нині місто Закарпатської обл.
 84. Vide (латин.) – дивись.
 85. Холмщині етнічно українському краю, з якого походив його рід, І. Крип'якевич присвятив більше 30 наукових праць. Обширна підбірка джерел з історії Холмщини міститься в РА Крип'якевичів (П. 375–391).
 86. Пізніше думка І. Крип'якевича щодо оцінки усних історичних джерел зазнала деяких змін. Як історик-позитивіст він віддавав перевагу писемним історичним джерелам, насамперед актовим документам.
 87. Йдеться про Андрея Шептицького (1865–1944) – видатного українського церковного, культурного та громадського діяча, митрополита Української греко-католицької церкви (1901–1944).
 88. Мова йде про Юлія Фірцака (1836–1912) – єпископа Мукачівського (1891–1912).

89. Див. запис за 2.X.1903 у публікованому щоденнику
90. Йдеться про поштову листівку, що зберігається в РА Крип'якевичів (П. 324), вкладену в публікований щоденник
91. Йдеться про часопис “Przegląd Filozoficzny”, що виходив у Варшаві.
92. Підгірці – нині село Золочівськогор-ну Львівської обл.
93. Маються на увазі музейні експонати, що знаходилися в замку гетьмана С. Конецького поблизу с. Підгірці.
94. Мова йде про таємний “кружок” учнів-українців польських гімназій, який організував засідання, Шевченківські свята, вистави. І. Крип'якевич, щоб не створювати неприємностей батькові – викладачеві гімназії, не відвідував засідання “кружка”, але активності в робітничав з ним (готував “відчити”, брав участь в організації вистав тощо), а також під впливом товаришів прилучався до читання української белетристики, наукових і періодичних видань.
95. Йдеться про котрогось із представників династії Ягайловичів (Ягеллонів) – Владислава III Варненчика польського короля (1434–1444), що був обраний і королем Угорщини (1440–1444), чи Владислава II Ягеллона, який був королем Чехії (1471–1516), а з 1490 р. – і Угорщини (1490–1516). Угорсько-чеська лінія Ягеллонів перервалася у 1526 р., коли син Владислава II Ягеллона Людовик (Лайош) II Ягеллон (1516–1526) загинув у Могачській битві.
96. Йдеться, мабуть, про поведінку на Люблінському сеймі (1569) представників української політичної еліти, що не стали його активними учасниками з вирішальним голосом
97. Луцький трибунал – вища судова установа для Волинського Брацлавського і Київського воєводства, запроваджена з 1578 р. внаслідок реформи судової системи в Речі Посполитій, що була пов'язана з укладенням Люблінської унії 1569 р. і мала на меті насамперед створення додаткової апеляційної інстанції.
98. Архікнязь Рудольф (1858–1889) – австро-угорський престолонаслідник єдиний син імператора Франца-Йосифа. Дотримувався ліберальних поглядів, критично ставився до урядової системи в Австрійській імперії, чим здобув популярність серед безправних народів Австро-Угорщини, в т. ч. українців. Покінчив життя самогубством, що стало темою багатьох легенд
99. Можливо, йдеться про працю римського історика Гая Криспа Саллустія (86–35 рр. до н. е.) “Змова Катіліни” (19 глава) (41 р. до н. е.).
100. Йдеться про “Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-русский край...”
101. У розумінні “кольори як ознаки часу”.
102. Йдеться про шкільний підручник українського філолога, педагога Костя Лучаківського (1846–1912) “Взори поезії і прози” (1894).
103. Aestas (латин.) – пора року, весна і літо.
104. Мається на увазі одна із праць Івана Левицького (Ємельяновича) (1850–1913) – визначного галицького бібліографа, письменника, дійсного члена НТШ (“Галицько-руська бібліографія за роки 1772–1800” (1903), “Галицько-руська бібліографія XIX ст. з оглядом рускихъ изданій, появившихся въ Угорщинѣ и Буковинѣ” (Т. 1–2, 1888–1895), “Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887–1900” (Т. 1–3, 1900–1911)).
105. Velle (латин.) — постановляти, хотіти, бажати, стверджувати
106. Мабуть, мається на увазі Народний комітет – керівний орган Української національно-демократичної партії (1899–1919).

107. Йдеться про працю: *Szajnocha K. Dwa lata dziejów naszych*. 1646, 1648. *Opowiadanie i źródła*. – Lwów, 1869.
108. Мова йде про працю В. Антоновича “Бесіди про часи козацькі на Україні” (Чернівці, 1897. – 159 с.).
109. Йдеться про працю М. Костомарова “Богдан Хмельницький” (1857).
110. Мається на увазі роман польського письменника Г. Сенкевича “*Quo vadis*” (1894–1896).
111. Йдеться про видання: *Закшевський Вінкентій*. Всесвітня історія для висших клас середніх шкіл. – Львів, 1900. – Т. I: Старинна історія. З 3-го польського видання переложив з дозволу автора Олександр Барвінський. – 280 с.; 1901. – Т. II: Історія середніх віків. З 2-го польського видання переложив з дозволу автора Олександр Барвінський. – 256 с.
112. Йдеться про підрозділ: “Завойоване Англії Англіями і Саксонами”: Там само. – Т. II. – С. 11.
113. Народний дім у Львові – культурноосвітня установа, створена у 1849 р. з ініціативи Головної Руської Ради для сприяння національно-культурному розвитку українців Галичини. У його складі діяли бібліотека, археологічно-історичний та природознавчий музеї.
114. *Рого* (латин.) – далі, в майбутньому потім, у свою чергу.
115. Можна припустити, що йдеться про Мартина Кромера (1512–1589) – польського історика, церковного діяча, дипломата, з 1550 р. члена сейму від Краківського синоду – як співавтора антипротестантського королівського листа 1550 р.
116. Йдеться про видання етнографічної комісії НТШ “Матеріали до української етнології” за редакцією Хв. Вовка. У додатках до Т. I (1899) подаються “Спеціальні програми до науково-етнографічних розвідок” (С. I–II) та “Програма до збирання відомостей дотичних народної побутової техніки” Хв. Вовка (С. 1–22).
117. Йдеться про часопис “*Rocznik kółka naukowego tarnopolskiego*”, що виходив у Тернополі у 1892–1893 рр.
118. “Сокіл” – перше українське фізкультурноспортивне та протипожежне товариство, створене у Львові у 1894 р., завданнями якого були фізична підготовка його членів, проведення культурнопросвітницьких заходів з метою виховання почуття національної єдності.
119. Можна припустити, що йдеться про “Читанку руську для I класи шкіл середніх” (Львів, 1896).
120. Дана проблема була основною темою глибоких наукових досліджень І. Крип’якевича вже в перші роки навчання у Львівському університеті ім. Франца-Йосифа. Результатом опрацювання актового матеріалу міського архіву стали праці: Матеріали до історії торгівлі Львова (ЗНТШ. – Т. 65. – Кн. 3. – С. 1–46); Русини – властители у Львові в першій половині XVI ст. (Науковий збірник, присвячений М. Грушевському – Львів, 1906. – С. 219–236); Львівська Русь в першій половині XVI віку (ЗНТШ. – 1907. – Т. 77. – Кн. 3. – С. 77–106; Т. 78. – Кн. 4. – С. 26–50; Т. 79. – Кн. 5. – С. 5–51), а також збірник “Матеріали до історії Львівської Русі (1460–1550 рр.)”, виданий під назвою: *Крип’якевич І. Львівська Русь в першій половині XVI ст.: Дослідження і матеріали / Упор М. Капраль*. – Львів, 1994. – 390 с.
121. Кокорудзлля (1857–1933) – педагог, філолог і україніст, дійсний член НТШ. Автор розвідок з історії української літератури, культури
122. Можна припустити, що йдеться про матеріали експедиції 1903–1906 рр., організованої за допомогою Паризького антропологічного товариства і НТШ з метою

вивчення антропологічних та етнографічних особливостей населення карпатського регіону. М. Кос (у І. Крип'якевича Ноц) був у складі експедиції, яку очолював Хв. Вовк. Вчені дійшли висновку, що гуцулигалицькі, буковинські та закарпатські є ідентичними в етнографічному та антропологічному плані. Також багато спільного було помічено й у бойків по обидва боки Карпат. Кос Михайло (1863–1930) – лікар, громадський діяч в Перемишлі, дійсний член НТШ, автор наукових та популярних праць з медицини, описів спогадів з подорожей співробітник “Діла” та ін. галицьких українських часописів.

123. Ймовірно, йдеться про “Повість временних літ”, яка на час написання щоденника вважалась “Початковою”, “Начальною”, “Найдавнішою літописю” (Див.: *Грушевський М. Найдавніша київська літопись // Грушевський М. Історія України-Руси. – К., 1994. – Т. 1. – С. 579–601*).

124. Лист такого змісту не виявлено.

125. “Руслан” – християнсько-суспільний часопис консервативного народовського напрямку, орган Католицького русько-народного союзу (з 1911 р. Християнсько-суспільної партії). Виходив у Львові в 1897–1914 рр. під редакцією О. Барвінського

126. “Діло” – щоденна галицька провідна газета. Виходила у Львові у 1880–1939 рр. З часу свого виходу газета проводила ідеологію народовської течії в українському суспільно-політичному русі Галичини. Першим редактором був В. Барвінський.

127. “Зоря” – літературно-науковий громадський часопис, з 1891 р. – ілюстрований, виходив у Львові у 1880–1897 рр. З 1885 р. став органом Літературного товариства ім. Т. Шевченка (згодом – НТШ).

128. Гнатюк Володимир (1871–1926) – визначний етнограф, з 1899 р. – секретар НТШ, з 1901 р. – секретар, а з 1916 р. – голова Етнографічної комісії НТШ, редактор усієї її видань. Разом з Хв. Вовком та І. Франком перейшов до планомірного етнографічного дослідження українських теренів, в основному західноукраїнських земель, шляхом створення мережі збирачів фольклору, організації наукових експедицій

129. Йдеться про повстання 1514 р. в Угорщині, початок якого був пов’язаний з організацією хрестового походу проти турків і зростанням революційних настроїв серед селян-втікачів, що становили значну частину ополчення хрестоносців (“куруців”).

Ян Заполья – трансільванський воєвода (пізніше при підтримці турків був королем Угорщини (1526–1540)), відіграв вирішальну роль у придушенні селянського повстання 1514 р.

130. Іван Гржегоржевський (Johann v. Grzegorzewski) – автор розвідки “Ein türk-tatarischer Dialekt in Galizien” і ін.

131. Колесса Філарет (1871–1947) – український фольклорист, композитор, музикознавець і літературознавець, дійсний член НТШ, ВУАН, основоположник українського етнографічного музикознавства. Досліджував ритміку українських народних пісень, народні пісні Галичини, Волині, Лемківщини. Автор праць: “Огляд українсько-руської народної поезії” (1905), “Ритміка українських народних пісень” (1906–1907), “Наверстання і характерні признаки українських народних мелодій” (1913–1914), “Народні пісенні мелодії українського Закарпаття” (1946) та ін.

132. Йдеться про статтю в друкованому органі Товариства з австрійського музикознавства “Zeitschrift für österreichische Volkskunde”, що виходив у Відні.

133. Можна припустити, що І. Крип'якевичу була відома розвідка: *Грушевський М. Молотівське срібло // Розвідки й матеріали до історії України-Руси. – Т. IV. – Львів, 1902.*

134. Очевидно, мається на увазі Ставропігійський інститут у Львові – релігійно-

просвітницька громадська організація, правонаступник Ставропігійського Успенського Львівського братства. Ставропігійський інститут опікувався функціонуванням Успенської церкви, мав друкарню, літографічну майстерню, музей, школу

135. Ця проблема знайшла висвітлення у майбутніх дослідженнях І. Крип'якевича: Документи Богдана Хмельницького (1648–1657) / Упор І. Крип'якевич, І. Бутич, відп. ред. Ф. Шевченка – К., 1961. – С. 17; *Крип'якевич І. Авторство листів Богдана Хмельницького* // Науково-інформаційний бюлетень “Архіви України” (далі – НБАУ). – 1964. – № 3. – С. 18–21; *його ж.* Підробки документів Богдана Хмельницького // НБАУ – 1960. – № 3. – С. 3–8; *його ж.* Студії над державою Богдана Хмельницького // ЗНТШ. – 1927. – Т. 147. – С. 55–80; Богдан Хмельницький. – К., 1954. – 536 с.

136. *Savoir vivre (фр.)* – правила доброго тону

137. Мається на увазі критична стаття-рецензія І. Франка на “Альманах руско-українських богословів” (Львів, 1902. – 198 с.) під назвою “Ultra montes” (ЛНВ. – 1902. – Т. 17. – С. 136–147).

138. Йдеться про норвезького письменника Бйорнстєрне Бйорнсона (1832–1910) – автора повістей “Між битвами” (1858), “Король Сверре” (1861), “Сігурдлютий” (1862), роману “Прапори майорять над містом і гаванню” (1884), драми “Понад наші сили” (1883–1895), тексту національного гімну та ін.

139. Ймовірно, йдеться про опис подорожі до Палестини в 1106–1107 рр. ігумена (можливо, Чернігівського монастиря) Данила (кінець XI – початок XII ст.) під назвою “Життя і ходіння Даниїла”, що був популярним на Русі.

140. З теми українсько-сербських відносин І. Крип'якевич опублікував спеціальну розвідку *Крип'якевич І. Сербі в українським війську 1650–1660 рр.* // ЗНТШ. – 1920. – Т. 129. – С. 81–93.

141. Йдеться про рух опришків, зокрема на Покутті (східна частина Івано-Франківської обл.).

142. Мається, мабуть, на увазі повість “Земля” О. Кобилянської (1902).

143. “Літературно-науковий вістник” – щомісячник, який виходив у 1898–1906 рр. у Львові, 1907–1914, 1917–1919 рр. – у Києві, 1922–1932 рр. – знов у Львові. Заснований з ініціативи М. Грушевського як видання НТШ на базі журналів “Зоря” і “Життя і слово”.

144. Можна припустити, що йдеться про книгу О. Левицького “Археологические экскурсии Т. Г. Шевченка в 1845–1846 гг.” (відбиток з журналу “Киевская старина”. – 1894. – 14 с.).

145. “Молодіж” – щомісячник для молоді, виходив у 1904–1905 рр. у Тернополі у 1906–1907 рр. – у Сокалі.

146. “Великий льох” – містерія Т. Г. Шевченка антивеликодержавного спрямування, написана в 1845 р.

147. І. Крип'якевич мав намір простежити історичну роботу Наукового товариства ім. Т. Шевченка з часу його перейменування (утворене у Львові 1873 року як Літературно-наукове товариство ім. Т. Шевченка, в 1892 р. реорганізоване у НТШ), проте стосовно дати перейменування автор щоденника сумнівається.

148. Академічна громада – студентське товариство у Львові (1896–1921). З 1908 р. проводило широку освітню роботу серед українського населення, спрямовану на пробудження національної самосвідомості. Закрите польською владою у зв'язку з переслідуванням Львівського таємного українського університету.

І. Крип'якевич певний час був бібліотекарем товариства, а також публікував свої статті, рецензії в його друкованому органі “Молода Україна”. Члени товариства про-

дили “відчити” на актуальні теми, дискусії, в яких брали участь студенти та професори – М. Грушевський, І. Франко, С. Томашівський.

На початку лютого 1908 р. Іван Крип’якевич при Академічній громаді створив “Просвітній кружок”.

149. Ad (*латин.*) – до, у, біля.

150. Повна назва: “Незвичайні пригоди Тартарена з Тараскону” (1872) – перша частина трилогії французького письменника Альфонса Доде (ін. частини – “Тартарен в Альпах” (1885), “Порт Тараскон” (1890)).

151. Пачовський Василь – письменник, відомий представник літературного угруповання “Молода Муза”. Вчителював у гімназіях Станіславова, Львова, Перемишля, Берегова. Автор праць з історії Закарпаття.

152. Гауптман Гергарт (1862–1946) – німецький драматург, представник німецького натуралізму. Автор драм: “Ткачі” (1892), “Перед сходом сонця” (1889), “Свято примирення” (1890), “Одинокі” (1891) та ін.

153. Метерлінк Моріс (1862–1949) – бельгійський письменник, лауреат Нобелівської премії. З 1896 р. жив у Франції, писав французькою мовою. Автор символістських п’єс-казок (“Синій птах” (1908) та ін.), психологічних драм тощо.

154. Йдеться про англійського теоретика мистецтва, критика, публіциста “неоромантика” Джона Раскіна (Рескіна) (1819–1900). Головні праці: “Сучасні живописці” (5 тт., 1843–1860), “Прерафаелізм” (1857) та ін.

155. Bon ton (*фр.*) – добрий тон.

156. Протягом життя І. Крип’якевич збирав матеріали до бібліографії з історії Галичини. Результатом цієї роботи стала його праця “Джерела з історії Галичини періоду феодалізму (до 1772 р.). Огляд публікацій” (К., 1962. – 83 с.).

157. Йдеться про бібліотеку Оссолінських, засновану у 1817 р. польським бібліографом й істориком Максиміліаном Юзефом Оссолінським.

158. Йдеться про фейлетони (“Щоденні хроніки”) видатного польського письменника Б. Пруса (1847–1912), які публікувалися протягом 1875–1887 рр. у газеті “Kuźer Warszawski”.

159. Oratio satirica (*латин.*) – сатирична промова.

160. Йдеться про “Записки о Южной Руси” П. Куліша (Т. 1–2. – СПб., 1856–1857).

161. Йдеться про письменника, етнографа, приятеля Т. Шевченка Якова Кухаренка (1800–1862).

162. Очевидно, мається на увазі праця О. Косач (О. Пчілки) “Український орнамент” (1876).

163. Distiche (дистих) – проста дворядкова строфа; вірш, який складається з таких строф.

164. Слід зазначити, що при підготовці перших публікацій (1905–1906) І. Крип’якевич використав низку документів (листи, автобіографічні спогади) з приватних колекцій холмщаків-емігрантів (родича о. Юліана Мальчинського та ін.) для висвітлення історії холмського греко-католицького духовенства Крип’якевич І. “Літературний спор” в Холмщині 1872 // ЗНТШ. – 1905. – Т. 66. – Кн. 4. – С. 5–6; його ж. Автобіографія Холмського священника з першої половини XIX віку // ЗНТШ. – 1906. – Т. 73. – С. 143–157; його ж. Пастирський лист Ангеловича з 1799 р. // ЗНТШ. – 1906. – Кн. 4. – С. 146–147).

165. Давньогрецький філософ Платон (427–347 рр. до н. е.) стверджував, що істинне знання доступне лише розуму і полягає в пригадуванні безсмертною душею світу ідей, який вона споглядала до вселення в смертне тіло. Виділяв три складові душі: афективна, волюва, розумова. Методом, що викликає в душі спогади про ідеї, вважав діалектику

(з *д.-гр.* – благомисліє, справедливість, мужність, розсудливість, могутність, красиво-мисліє).

166. Болеслав Мальчинський – родич І. Крип'якевича по лінії бабусі – батькової матері Анни Крип'якевич (Мальчинської).

167. Йдеться про домашню бібліотеку далекого свояка І. Крип'якевича – Мирона Крип'якевича, учасника Січневого повстання 1863 р. в Королівстві Польському переконаного полонофіла

168. Маються на увазі новели (можливо, “Декамерон” (сто новел)) італійського письменника, одного з перших гуманістів епохи Відродження Джованні Боккаччо (1313–1375).

169. Музей Дідушицьких – музей, заснований польським діячем у Галичині Володимиром Дідушицьким (Dzieduszycki), де містились багаті природничі та етнографічні зібрання, які в 1940 р. перенесені до музею АН УРСР.

170. Йдеться про журнал “Reclams Universum Moderne Illustrierte Wochenschrift”, що виходив у Лейпцигу

171. Compendium (*лат.*) – компендіум стислий виклад основних положень якої-небудь науки, результатів дослідження тощо.

172. Підкамінь – нині селище міського типу Бродівського району Львівської обл.

173. “Наталка Полтавка” – п'єса І. П. Котляревського написана для Полтавського театру у 1819 р. (надрукована у 1838 р.).

174. Йдеться про працю: *Кондаковъ Н.* Русскіе клады. Изслѣдованіе древностей великокняжескаго періода. – СПб., 1896. – Т. 1. – 214 с.

175. Йдеться про засноване у 1904 р. з ініціативи М. Грушевського та І. Труша у Львові “Товариство прихильників української науки, літератури і штуки”, що діяло до 1914 р. Очолював Товариство М. Грушевський секретарі – І. Труш, М. Мочульський

176. Мабуть, мається на увазі переказ про Миколу Потоцького канівського старосту, або пана Каньовського який, побачивши в хороводі дочку бондаря, без дозволу її поцілував, за що отримав ляпаса. Не стерпівши образи, шляхтич убив дівчину, але, розкававшись у своєму вчинку нагородив батька, а дівчину з почестями поховав. Цей сюжет ліг в основу “Балади про Бондарівну і пана Каньовського”, а також безлічі переказів, оповідань.

177. Йдеться про громадсько-політичного діяча, дипломата, адвоката, журналіста, видавця Лонгіна Цегельського (1875–1950), який з 1898 р. був членом літературної секції наукового гуртка “Академічної громади”. До речі, молодший син І. Крип'якевича Роман Крип'якевич пізніше одружився з родичкою Лонгіна Цегельського – Лесею Цегельською

178. Мається на увазі “Літературно-науковий вістник”, співробітником редакції якого був Василь Доманицький (1877–1910).

179. Йдеться про “Житє і Слово. Вісник літератури історії і фольклору”.

180. Йдеться про часопис “Die Gartenlaube illustriertes Familienblatt” (Leipzig, 1874–1913).

181. Йдеться про педагогічно-науковий двотижневик (з 1911 р. – місячник) “Учитель” – друкований орган Руського товариства педагогічного (з 1911 р. Українського педагогічного товариства), що виходив у Львові з червня 1889 до червня 1914 рр. Редактори: В. Шухевич, Т. Грушкевич, І. Копач, В. Щурат, І. Юцишин.

182. Шематизм (від *гр.* “схема”) – список осіб чи установ. У церковних шематизмах подаються списки духовних осіб, списки парафій з кількістю парафіян, церковних товариств, стан церковного майна. Почали друкуватися вперше в єпархіях під Австро-Угорщиною

183. Можливо, йдеться про Владислава Лозинського (1843–1913) – польськогописьменника, історика, який велику увагу приділяв історії мистецтва, автора праць “Львівське золотарство в давні часи” (1889), “Львівське мистецтво XVI–XVII ст.” (1898) та ін.

184. У 1905 р. митр. А. Шептицький заснував у Львові церковний музей, який кураторія музею перейменувала на Національний музей ім. Митр. Шептицького. Можливо, в тексті йдеться про збірку експонатів, яка пізніше стала основою вищезгаданого музею.

185. Мається на увазі пісня типу “Пѣснь народна о покойной цѣсаревѣ Єлисаветѣ” (Коломия 1901. – 4 с.); “Пѣснь о цѣсаревой Єлисаветѣ” (Перемишль, 1903. – 14 с.) та ін., в яких йдеться про дружину австро-угорського імператора Франца-Йосифа Єлизавету, котра була смертельно поранена анархістом у Женеві 10 вересня 1898 р.

186. Виженка – нині село Вижицького району Чернівецької обл.

187. Василько Ростиславич (? – 1124) – теребовльський князь (1084–1124), син засновника галицької княжої династії Ростислава Володимировича. У 1084 р. разом з братами Рюриком та Володарем укріпився на галицьких землях, вів війни з київськими та волинськими князями, які прагнули не допустити відокремлення Галичини. Після закінчення Любецького з’їзду князів (1097), в якому він брав участь, був за наказом київського князя Святополка Ізяславича осліплений у Звенигороді.

188. Йдеться про мешканців с. Витошинець на Перемишльщині, що були слугами конюхами і, посилаючись на підроблені грамоти князя Льва та короля Казимира, за якими їх обов’язком була нібито воєнна служба, боролися в середині XVII ст. проти переведення їх на панщину, навіть претендували на шляхетство.

189. Переклад “Слова о полку Ігоревім” здійснено М. Максимовичем (1857) та Т. Шевченком (1860).

190. Вул Шептицьких у 1939 р. було перейменовано на вул. Кірова, тепер їй повернено попередню назву – Шептицьких.

191. Мабуть, йдеться про різновиди народних пісень (українські емігрантські).